МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему «**ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНІК У ЛОГОПЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0163
спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
освітньої програми «Логопедія»
А. С. Голубенко

Керівник: канд. пед. наук,
доцент кафедри соціальної педагогіки
та спеціальної освіти Гладиш М.О.

Рецензент: _____
_____
_____

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра соціальної педагогіки та спеціальної освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 016 «Спеціальна освіта»
Освітньо-професійна програма «Логопедія»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
«____»_____2024 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Голубенко Альоні Сергіївні

1. Тема роботи: «Використання ігрових технік у логопедичній практиці для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку»
керівник роботи Гладиш М.О. к.пед. н., доцент
затверджена наказом ЗНУ від «20» лютого 2024 року № 315-с

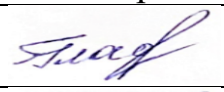
2. Строк подання студентом роботи: _____

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, курсових робіт

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) визначити вікові особливості дітей періоду дошкільного віку; проаналізувати вітчизняний та зарубіжний досвід щодо використання ігрових технік при корекції звуковимови; здійснити діагностику звуковимови у дітей дошкільного віку; дослідити ефективність ігрових технік для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку.

5. Перелік графічного матеріалу: рисунків – 5, таблиць – 6 з результатами дослідження

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Гладиш М.О.		
Розділ 1	Гладиш М.О.		
Розділ 2	Гладиш М.О.		
Висновки	Гладиш М.О.		

7. Дата видачі завдання: _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір матеріалу	серпень	виконано
2	Написання вступу кваліфікаційної роботи	серпень	виконано
3	Робота над написанням першого розділу	вересень	виконано
4	Робота над написанням другого розділу	жовтень	виконано
5	Написання висновків	жовтень	виконано
6	Оформлення додатків	листопад	виконано
7	Оформлення роботи	листопад	виконано
8	Захист	грудень	

Студентка _____ Голубенко А.С.

Керівник роботи Гладиш М.О.

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _ Апухтіна В.В.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 69 с., 6 таблиці, 5 рисунків, 62 джерела, 1 додаток.

Об’єкт дослідження: процес корекції звуковимови у дітей дошкільного віку, які мають порушення артикуляції.

Предмет дослідження: ігрові техніки, які використовуються у логопедичній практиці для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку.

Мета дослідження: вивчення ефективності застосування ігрових технік у логопедичній практиці для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку для формування правильної артикуляції звуків, підвищення мотивацію дітей до занять і полегшення процес корекційної роботи.

Методи дослідження: теоретичний аналіз джерел, розгляд ігрових методик, діагностика рівня мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, аналіз ефективності ігрових методик.

Теоретичне значення роботи полягає в обґрунтованій ігровій техніці як ефективної корекції звуку у дітей дошкільного віку, що враховує їхні вікові та психологічні особливості.

Практичне значення роботи полягає у розробці та систематизації ігрових технік, які можуть ефективно використовуватися логопедами для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку.

Галузь використання: дошкільні навчальні заклади, спеціалізовані логопедичні групи та інклюзивні групи.

КОРЕКЦІЯ ЗВУКОВИМОВИ, ІГРОВІ ТЕХНІКИ, МОВЛЕННЄВІ ПОРУШЕННЯ, ФОНЕМАТИЧНИЙ СЛУХ, АРТИКУЛЯЦІЙНА МОТОРИКА, ЛОГОПЕДИЧНІ ІГРИ, МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК

SUMMARY

Golubenko A. Using Play Techniques in Speech Therapy Practice for Correcting Speech Sound Production in Preschool Children. Zaporizhzhia, 2024. 69 p.

The qualification work consists of an introduction, 2 chapters, conclusions, a list of sources used (62titles, 4 of them in a foreign language), 6 tables, 5 illustrations, and 1 appendix on 2 pages.

Correction of speech disorders in preschool age is one of the most important components of early speech therapy. Sound pronunciation disorders in children negatively affect not only speech, but also social adaptation, academic performance, emotional and intellectual development. Correction of pronunciation should begin on time, in accordance with the age characteristics of the child. Improperly organized correctional work can negatively affect the child's attitude to the learning and communication process.

The purpose of the study: to study the effectiveness of using game techniques in speech therapy practice to correct sound pronunciation in preschool children to form the correct articulation of sounds, increase children's motivation for classes and facilitate the process of correctional work.

The objectives of the study:

1) to substantiate game techniques as a method of effective sound correction in preschool children, taking into account their age and psychological characteristics.

2) to analyze domestic and foreign experience in using game techniques in correcting sound pronunciation in preschool children.

3) to diagnose children's sound pronunciation after using game techniques.

In Section 1 "Theoretical basis of correction of sound pronunciation in preschool children" the causes of sound pronunciation disorders in preschool children are considered, the aspects that affect the effective correction of sound pronunciation are

determined. The features of working with children with speech disorders are considered.

In Section 2 “Practical application of game techniques in speech therapy correction of sound pronunciation” it is determined that the use of game techniques in speech therapy practice is an effective method of correcting the speech and language of preschool children. The results obtained confirm the importance of an integrated approach to the use of game techniques in speech therapy practice.

Keywords: correction of sound pronunciation, game techniques, speech disorders, phonematic hearing, articulation motorcycle, speech therapy games, speech development

ЗМІСТ

Вступ…….. 8
Розділ 1. Теоретичні основи корекції звуковимови у дітей дошкільного віку…. 11
1.1 Загальні характеристики звуковимови у фонетичній системі мови 11
1.2 Причини та механізми порушення звуковимови у дітей 15
1.3. Логопедичні методики та ігрові техніки корекції фонетичних порушень… 23
Розділ 2. Практичне застосування ігрових технік у логопедичній корекції звуковимови 34
2.1. Діагностика рівня мовленнєвого розвитку з дітьми середнього дошкільного віку…….. 34
2.2. Дослідження реального використання ігрових технік у логопедичній практиці для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти……. 46
2.3 Ефективність ігрових методів та аналіз результатів експериментальної роботи……. 54
2.4. Рекомендації для логопедів щодо використання ігрових технік…….. 56
Висновки…… 60
Список використаних джерел…….. 62
Додатки…….. 68

ВСТУП

Корекція мовленнєвих порушень у дошкільному віці є однією з найважливіших складових ранньої логопедичної допомоги. Порушення звуковимови у дітей негативно впливають не тільки на мовлення, але й на соціальну адаптацію, успішність, емоційний та інтелектуальний розвиток. Корекція вимови має розпочинатися вчасно, відповідно до вікових особливостей дитини. Неправильно організована корекційна робота може негативно вплинути на ставлення дитини до процесу навчання та комунікації

У дошкільні роки формуються основи мовленнєвих навичок, які необхідні для подальшого успішного навчання та взаємодії в суспільстві. Однак багато дітей дошкільного віку мають мовленнєві та мовні розлади, які негативно впливають на їхнє мовлення та соціальне оточення.

Актуальність даного дослідження посилюється тим, що традиційні методи корекції мовних порушень не завжди враховують вікові особливості дітей дошкільного віку і можуть бути неефективними без урахування ігрового елементу. Гра – це природна діяльність дітей дошкільного віку, завдяки якій вони краще навчаються, отримують нові знання. Тому використання ігрових методів у логопедичній практиці є одним із найефективніших методів роботи з дітьми цього віку. Ігри дозволяють логопеду активно залучати дітей до процесу корекції мовлення, мотивуючи їх і знижуючи стрес.

Данне дослідження є особливо важливими в контексті сучасних тенденцій в освіті та інклюзії. Оскільки сучасні підходи до логопедії вимагають індивідуалізації навчання та адаптації методів до конкретних потреб дитини, використання ігор є невід’ємним інструментом у роботі з дітьми з порушеннями мовленнєвої системи.

Актуальність теми підсилюється необхідністю підвищення якості корекційної роботи з дітьми шляхом включення ефективних ігрових методик у навчальну

програму та професійну підготовку логопедів. Метою даного дослідження є поглиблене вивчення ігрових прийомів як засобу корекції звуковимови, що має не лише теоретичне значення, а й практичну цінність для підвищення ефективності роботи фахівців. Тому дослідження використання ігрових методик у логопедичній практиці для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку є надзвичайно актуальним і має значний вплив на підвищення ефективності логопедичної роботи.

Об'єкт дослідження є процес корекції звуковимови у дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження - ігрові техніки, які використовуються у логопедичній практиці для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку.

Мета дослідження - вивчення ефективності застосування ігрових технік у логопедичній практиці для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку. Зокрема, дослідження спрямоване на визначення найбільш дієвих ігор та методик, які сприяють формуванню правильної артикуляції звуків, підвищують мотивацію дітей до занять і полегшують процес корекційної роботи.

Гіпотеза дослідження полягає у тому, що ігрові техніки, інтегровані в логопедичну практику, сприяють більш ефективному коригуванню звуковимови у дітей дошкільного віку порівняно з традиційними методами. Гіпотетично, гра як форма навчання є особливо ефективною для дітей дошкільного віку, оскільки вона відповідає їхнім психофізіологічним особливостям і є природною діяльністю в цьому віковому періоді. Використання гри в логопедичних заняттях сприяє підвищенню мотивації дитини, залученню її до процесу навчання, а також знижує рівень тривожності та стресу, які можуть виникати внаслідок корекційної роботи.

Для досягнення поставленої мети та перевірки гіпотези необхідно вирішити наступні **завдання**:

1) проаналізувати теоретичні аспекти проблеми корекції звуковимови у дітей дошкільного віку.

2) визначення специфічних ігор та вправ, що стимулюють розвиток правильного мовлення у дітей

3) розробити рекомендації щодо використання ігрових технік у логопедичній практиці.

Методи дослідження. Для розв’язання поставлених завдань і перевірки гіпотези були використані загальнонаукові такі методи дослідження: теоретичні (аналіз, систематизація, узагальнення) та емпіричні (ігрові техніки, діагностика, експеримент).

Наукове значення роботи визначається теоретичною обґрунтованістю, дидактичною доцільністю та експериментально доведеною можливістю комплексного поєднання зусиль спеціалістів та батьків у формуванні ефективної корекції звуковимови у дітей дошкільного віку.

Практичне значення роботи полягає у виявленні ефективних технік у корекції звуковимову і дітей дошкільного віку. Отримані результати дослідження можуть бути використані в практиці дошкільних навчальних закладах, спеціалізованих логопедичних групах та в інклюзивних групах.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1 Загальні характеристики звуковимови у фонетичній системі мови

Звуковимова, або фонетика, є однією з основних галузей мовознавства, що вивчає звукові риси мови. Вона включає в себе систему звуків, їхні властивості та способи їхнього використання у мові. Звуковимова відіграє важливу роль у формуванні і збереженні мовлення, адже саме через звуки розуміється значення слів та речень [8]. Вона виконує важливу роль у формуванні, збереженні та передачі мовлення, після чого через звуки відбувається комунікація, розуміння значення слова, а також реалізується емоційне забарвлення мовлення.

У фонетичній системі мови звуки поділяються на два основні типи: голосні та носові. Голосні звуки виникають при вільному проходженні повітря через голосовий тракт, тоді як носові звуки виникають при проходженні повітря через ніздрі. Крім того, фонетична система включає в себе ряд інших звуків, таких як придихові, приголосні та розділові. Вони відрізняються положенням язика, губ, відкритістю або закритістю звукового потоку, а також тривалістю звучання. Наприклад, голосні [а], [е], [о] вважаються відкритими, а [і], [у] – закритими звуками.

Приголосні звуки формуються внаслідок утворення перешкод у голосовому тракті, що створив язиком, губами, зубами або піднебінням. Вони можуть бути дзвінкими (за участю голосових складок, наприклад, [б], [д], [г]) або глухими (без участі голосових складок, наприклад, [п], [т], [к]). Крім того, приголосні поділяються за способом утворення звука на змичні, щілинні, африкати та інші [21].

Для назви звуку як одиниці мовної системи використовується термін

«фонема». Фонема є найменшою звуковою одиницею, яка дозволяє розрізняти значення слів. Наприклад, у парах слів «бік» і «пік» або «сік» і «шик» саме різниця між фонемами [б] та [п], [с] та [ш] визначає зміст слова. Фонема має дві основні характеристики: акустичну (звук, який чує слухач) та артикуляційну (рухи мовленнєвого апарату під час її утворення).

Фонетика є фундаментальною частиною будь-якої мови і являє собою систему звуків, що виробляються голосовими органами людини. Фонетика включає всі звукові елементи мови, які відіграють важливу роль у формуванні звуків мови та передачі значення. Вивчає всі наявні у конкретній мові звукові одиниці, закономірності їх вживання, звукові чергування, наголошування та інші особливості мови на певному етапі її розвитку і функціонування [40, с. 31]. Мовна система включає голосні та приголосні звуки, які взаємодіють між собою, утворюючи слова та речення. У логопедичній практиці знання фонетичної системи мови є базовим для розуміння природи пошкоджень звуковимови. Корекція звуковимови займає центральне місце в роботі логопедів, остання правильна вимова звуків є основою для формування мовленнєвої діяльності дитини. Вивчення артикуляційних та акустичних властивостей звуків за допомогою логопедів діагностувати типи порушення мовлення, а також визначати шляхи їх корекції [21].

Голосні звуки виникають, коли повітря вільно проходить через голосовий тракт без перешкод. Голосні звуки досліджували на матеріалі мовлення М. Погрібного – відомого диктора українського радіо, зокрема його аудіокурсу «Українська літературна вимова». Систему голосних української мови розглядаємо як шестифонемну [24, с. 32]. Для виявлення акустичних параметрів голосних звуків провели попередній аналіз великої кількості відібраних зразків (понад 30 реалізацій для кожної фонеми), вимовлених окремо чи в найбільш незалежних позиціях. Зазначимо також, що голосні звуки порівняно з приголосними менш залежні від позиційно-комбінаторних умов. Крім цього, звуки, вимовлені в реальному мовленнєвому потоці, багатофункціональні: це цілісність, сукупність,

синтетичність. Наприклад, у реченні «В українській мові є шість основних голосних звуків: [а], [о], [у], [е], [и], [і]» [41, с. 5] кожен голосний, вимовлений з інтонацією перераховування, – не лише звук, але й склад із мінімальною кількістю елементів, слово, синтагма.

Вони можуть бути вкороченими або подовженими, відкритими або закритими, залежно від положення язика та губ. Наприклад, голосні [а], [о] та [е] – це звуки, що відкриваються, а [і] та [и] - звуки, що закриваються.

Приголосні утворюються внаслідок різних перешкод, що створюються органами мовлення, такими як язик, губи, зуби та піднебіння. Прикладами є дзвінкі звуки, такі як [л], [м] і [н], та глухі звуки, такі як [с], [ш] і [з]. Приголосні звуки також поділяються на дзвінкі та глухі за ступенем участі голосових складок у їх утворенні.

Для назви звука як функціональної одиниці мовної системи існує термін фонема. Фонологічний аспект є центральним у лінгвістичній науці, а фізичний та анатомо-фізіологічний аспекти відіграють допоміжну роль при вивченні звуків мови. Лише в єдності цих трьох аспектів можемо правильно визначити систему фонем будь-якої мови та дати їм повну і всебічну характеристику. Фонетична система мови базується на фонемах. Фонема – це мінімальна фонетична одиниця мови, за допомогою якої розрізняють значення морфем і слів. Фонема як абстрактна мовна одиниця реалізується в мовленні в звукові, а звук є матеріальним виявом фонеми [58, с. 9]. Наприклад, слова «кіт» і «код» відрізняються лише однією фонемою, що змінює їхнє значення. Фонеми мають акустичні та артикуляційні характеристики, які дозволяють їм виконувати свою функцію [48]. Аналіз звуків як функціональних одиниць мовної системи і є найважливішим завданням лінгвістичного аспекту їх вивчення. Наука, що досліджує систему фонем, називається фонологією [8]. Фонему як функціональну одиницю мови вивчають у розділі мовознавчої науки фонологія. Фонологічна система сучасної української літературної мови охоплює 38 фонем: 6 голосних і 32 приголосних [58, с. 9].

Своєчасне засвоєння правильної вимови фонем, формування вміння контролювати її вимову в процесі спілкування з оточуючими – одна з вагомих запорук повноцінного розвитку дитини. Різні відхилення у розвитку фонетичного боку мовлення викликають у дітей комплекс труднощів: у процесі адаптації у них у соціальне середовище, особливо нове, незвичне для них; під час навчання, найбільше при опануванні навичками письма та читання; при спілкуванні з дорослими та дітьми [10].

Порушення звуковимови часто є причиною формування в них комплексів неповноцінності, вони також можуть у майбутньому гальмувати їхню професійну самореалізацію. Усі ці причини є вагомими для того, щоб своєчасно виявити таке відхилення у розвитку дитини та виправляти їх [20, с. 56].

Звуковимова має важливе значення для логопедичної практики, оскільки корекція звуковимови є однією з основних задач логопедів [26]. Використання ігрових технік у логопедичній практиці дозволяє дітям краще усвідомити та контролювати свої звукові риси, що сприяє їхньому розвитку мовлення. Завдяки систематичному використанню ігрових методик у логопедичній роботі можна забезпечити гармонійний розвиток мовлення дітей, запобігти появі вторинних мовленнєвих пошкоджень і створити сприятливі умови для успішної соціалізації дитини.

Часто важко чітко розрізнити артикуляційні та фонологічні помилки або провести диференційну діагностику цих двох окремих розладів. Тим не менш, ми часто говоримо про типи артикуляційних помилок і типи фонологічних помилок у широкій діагностичній категорії розладів мовлення. Одна дитина може виявляти обидва типи помилок, і ці конкретні помилки можуть потребувати різних підходів до лікування [17].

Історично методи лікування, які зосереджені на моторному створенні звуків мови, називаються артикуляційними підходами. Методи лікування, які зосереджуються на лінгвістичних аспектах продукування мовлення, називаються

фонологічними/мовними підходами [68].

Артикуляційні підходи спрямовані на кожне звукове відхилення і часто вибираються клініцистом, коли припускається, що помилки дитини є руховими - мета полягає в правильному виробництві цільового звуку(ів).

Фонологічні підходи націлені на групу звуків із подібними шаблонами помилок, хоча фактична обробка зразків шаблонів помилок може бути спрямована на окремі звуки. Фонологічні підходи часто вибираються, щоб допомогти дитині засвоїти фонологічні правила та узагальнити ці правила на інші звуки в шаблоні (наприклад, видалення останнього приголосного, зменшення кластера) [22, с. 101]. Артикуляційний і фонологічний підходи можуть застосовуватись в терапії з однією дитиною в різний час або з різних причин.

1.2 Причини та механізми порушення звуковимови у дітей

Порушення звуковимови у дітей дошкільного віку може бути обумовлено різними факторами. Основними причинами є генетичні аномалії, фізіологічні фактори, неврологічні порушення, психологічні фактори та соціальні умови.

Генетичні аномалії можуть впливати на розвиток мовлення через наявність вроджених порушень або схильностей до них. Наприклад, деякі дитячі порушення мовлення можуть бути пов’язані з генетичними синдромами, які впливають на розвиток нервової системи. Генетичні фактори є важливим чинником розвитку мовних розладів у дітей. Це пов’язано з тим, що вони можуть бути спричинені генетичними дефектами або особливостями будови геному [50, с. 2-4]. Це стосується, зокрема, дизартрії, недорікуватості, алалії та інших мовних розладів.

У багатьох випадках родичі (батьки, брати та сестри) дітей з дислалією також мають подібні мовленнєві розлади; як зазначають українські автори, такі як Ю. Дяченко та О. Усенко, існує багато прикладів подібних мовленнєвих розладів у

сім’ях з дислалією впродовж кількох поколінь [19]. Це дозволяє припустити, що може існувати генетичний зв’язок між мовленнєвими порушеннями в сім’ї та порушеннями у дітей.

Відзначається що деякі мовленнєві розлади пов’язані з певними генетичними синдромами. Наприклад, діти з синдромом Дауна або синдромом Вільямса часто мають порушення артикуляції або вимови, які можуть бути генетично обумовлені. Динаміка розвитку цих дітей залежить від ступеня ураження.

Діти до 3-4 років зазвичай розвиваються повільно, особливо відстають рухові та психічні функції (сприйняття, увага, пам’ять, уява, мислення, мовлення) [60 с. 13]. У таких випадках порушення артикуляції можуть бути частиною загального розвитку дитини. Генетика також може впливати на структури мозку, зокрема на ділянки, що відповідають за мовлення. Якщо ці зони розвиваються з порушеннями, можуть виникати різні форми мовних розладів. Для деяких мовних розладів, таких як дислексія та дисграфія, зв’язок з генетикою вже встановлено [11].

Неврологічні порушення можуть істотно впливати на звуковимову дітей. Вони можуть бути пов’язані з розладами розвитку, такими як дизартрія, що викликані ураженнями центральної або периферичної нервової системи. У дітей із дизартрією спостерігається недосконаліть у координації рухів артикуляційних органів, що призводить до труднощів у вимові звуків. Дизартричними проявами є закидання дитиною голови чи напруження шийної мускулатури під час виконання нею найбільш тонких диференційованих рухів язиком [44]. Ці порушення можуть бути наслідком різноманітних неврологічних причин, таких як:

Церебральний параліч – неврологічний розлад, який виникає через ураження мозку, зазвичай в ранньому віці. Мовлення у таких дітей дизартричне, але інтелект, здебільшого, високий і вчаться вони за програмою масової школи [37, с.8]. Діти з церебральним паралічем можуть мати проблеми з артикуляцією через м’язову слабкість або спастичність, що ускладнює контроль над мовленням дитини [37]. Наслідки черепно-мозкових травм можуть призвести до порушень у розвитку

мовлення, оскільки вони впливають на ті ділянки мозку, які відповідають за вироблення і контролювання мовних звуків. Такі травми можуть бути наслідком нещасних випадків, які відбулися в дитячому віці. Генетичні та метаболічні порушення, деякі генетичні синдроми (наприклад, синдром Дауна) [60]. і метаболічні розлади можуть також впливати на розвиток мовлення, зокрема на артикуляцію. Діти з такими станами можуть мати структурні аномалії, що ускладнює їхню звукову продукцію.

Неврологічні розлади розвитку, такі як аутизм, можуть також впливати на мовленнєвий розвиток. За дослідженнями науковців (Н. Базима, У. Мамохіна, К. Островська, К. Туганбекова, Д. Шульженко, L. Jackson, R. Jordan, L. Koegel, R. Koegel та ін.), рівень пізнавального розвитку в дітей із аутизмом може бути різним: від глибоких інтелектуальних порушень до обдарованості в окремих галузях знань. Зазвичай такі діти чутливі, образливі, надають перевагу предметному зосередженню ігноруючи людські стосунки [60]. Добре розвинена емоційна пам’ять впливає на стереотипізацію навколишнього світу. Вони мають мовленнєві проблеми, відхилення в розвитку моторики, уваги, відчуттів, сприйняття та інших пізнавальних та емоційних процесів [5, с. 19]. Загалом, неврологічні фактори можуть істотно вплинути на формування звуковимови у дітей. Важливо враховувати ці аспекти під час проведення корекційних заходів, оскільки вони можуть вимагати індивідуального підходу та використання спеціальних методик для забезпечення успішної корекції.

Окрім церебрального паралічу та черепно-мозкових травм, зроблених на аутистичному спектрі розладів, де мовленнєвий розвиток значно залежить від соціальної комунікації та фонематичного сприйняття. Особливо важливим є увага до зв’язку між неврологічними розладами та моторною координацією, оскільки дефіцит дрібної моторики може ускладнити контроль за вимовим звуком. Психологічні фактори, стрес, тривога або низька самооцінка можуть впливати на здатність дитини вивчати та використовувати звуки [26]. До психологічних

факторів, що впливають на виникнення дипраксії, належить недостатній розвиток мовлення дитини. Часто дипраксія супроводжується недостатнім словниковим запасом, обмеженою мовною активністю та низьким рівнем комунікативної активності.

Психологічна готовність дитини до вимови певних звуків є важливим фактором, оскільки деякі діти можуть мати труднощі з артикуляцією певних звуків через відсутність достатньої мотивації або через страх і невпевненість у своїх силах [63]. Згідно з дослідженням В. Слатвінської, вік розвитку фонематичного слуху має значення для формування правильної вимови. Якщо в цей період дитина не отримує належної мовленнєвої стимуляції, це може призвести до порушень у формуванні звукової системи мови [19]. Особливу увагу звернено на дефіцит мотивації, тривожність та страх помилки, які гальмують розвиток правильного мовлення. Було додано дослідження, які вказують на важливість раннього розвитку фонематичного слуху та роль вікових криз у мовленнєвому розвитку. Крім того, акцентовано на необхідності забезпечення позитивного психологічного клімату під час навчання дітей правильної артикуляції.

Соціальні умови, недостатня підтримка з боку батьків або навчальних закладів, а також низький рівень комунікації в домашньому середовищі можуть сприяти порушенням звуковимови [47]. Л. Виготський виявив, що ступінь прояву вторинних відхилень, зазвичай, знаходиться в певній залежності від тяжкості «первинного дефекту», проте вирішальну роль у процесі подолання вторинних і третинних відхилень відіграє розвивальне, соціальне середовище, в якому перебуває дитина, адже вторинні і третинні відхилення успішно попереджаються і долаються в умовах спеціального психолого-педагогічного впливу [51, с. 42]. Іншим важливим фактором є невідповідність між мовним середовищем і розвитком мовних навичок дитини. Перебування в середовищі, де чіткість і точність вимови не є пріоритетом, може призвести до формування неправильних вимовних звичок [19]. Брак стимуляції мовленнєвої активності в домашньому середовищі або

відсутність якісного спілкування з однолітками можуть призводити до виникнення помилок у звуковимові. Зазначено, що пасивне мовленнєве середовище, де не надається пріоритет чіткій вимові, сприяє формуванню неправильних звукових звичок.

Механізми виникнення диспраксії можна розглядати з нейрофізіологічної та психологічної точки зору. Основною проблемою є недорозвинення нейропсихологічних функцій, таких як увага, пам'ять, слух і моторна координація. В результаті дитина правильно чує звуки, але не може їх правильно вимовляти. Важливою частиною процесу корекції дизартрії є розвиток моторики та навичок дитини. Це пов'язано з тим, що артикуляція звуків тісно пов'язана з розвитком дрібної моторики, від якої залежить загальний розвиток нервової системи [59]. Труднощі у відтворенні звуків можуть бути обумовлені браком синхронізації між сприйняттям та артикуляцією. Розширено обговорення зв'язку між розвитком дрібної моторики та мовленням, адже моторний контроль є ключовим елементом у процесі корекції [26]. Загалом механізми виникнення дизартрії складні та багатогранні. Вони залежать від фізіологічних, психологічних і соціальних факторів, а також від готовності дитини до засвоєння мовно-фонетичних норм.

Ефективна корекція мовлення повинна враховувати всі ці фактори, щоб забезпечити високий рівень мовленнєвого розвитку дитини. Необхідно центувати увагу на використанні інтегративного підходу, що враховує як фізіологічні, так і соціально-психологічні аспекти. Підкреслено необхідність включення спеціальних ігрових методик для розвитку артикуляції, слухового сприйняття та координації, які дозволяють одночасно покращити мотивацію дітей та знизити їхню тривожність під час навчання [17]. Реалізація комунікативних технологій створює ефективні умови розвитку мовлення, навичок спілкування, використання широкого спектру засобів допоміжної та альтернативної комунікації у навчанні, формування соціально активної особистості [61, с.14].

Розвиток мовлення у дітей дошкільного віку є складним процесом, який

залежить від багатьох факторів, серед яких важливу роль виконують психологічні аспекти. Цей процес нерозривно пов’язаний із загальним психічним розвитком дитини, зокрема її когнітивною, емоційною та комунікативною сферами. Порушення звуковимови може суттєво впливати на розвиток цієї сфери, що ускладнює взаємодію дитини з оточуванням, уповільнює навчання та негативно впливає на формування її особистості. Відповідно з дослідженнями Л. Виготського, мовлення є провідним інструментом психічного розвитку, який забезпечує формування мислення, пам’яті, уваги, а також соціалізацію дитини. У дітей із звуковими порушеннями часто спостерігається низька комунікативна активність, що може обумовлюватися як технічними труднощами у вимових звуках, так і емоційними проблемами, такими як невпевненість або страх помилки. Такі діти часто беруть участь у групових іграх, обмежують мовленнєві ініціативи, що ускладнює їх інтеграцію до колективу однолітків [9].

Врахування психологічних аспектів є необхідним для ефективної корекції мовленнєвих порушень. Дослідження С. Рубінштейна підкреслюють, що розвиток мовлення в дошкільному віці залежить не тільки від фізіологічного стану органів мовлення, але й від мотивації дитини, рівня її емоційного комфорту та сприятливості соціального середовища. Для успішної роботи логопеда необхідно створити позитивну емоційну атмосферу, що стимулює дитину до активної участі в корекційних заняттях [52, с.24-27].

Особливо важливу роль у корекційній роботі гравці ігрової техніки. Гра є природною формою діяльності для дошкільників, яка дозволяє їм опановувати нові навички у ненав’язливій і доступній формі. Як зазначає Т. Пірогенко, ігрові вправи не лише сприяють розвитку мовлення, але й допомагають дітям долати емоційні бар’єри, знизити рівень тривожності та підвищити впевненість у своїх силах. Ігрові методи є надзвичайно важливими для корекційної роботи з дітьми дошкільного віку, оскільки гра є природною діяльністю для дітей цього віку. Використання ігор дозволяє зробити заняття цікавими та захоплюючими для дитини, що підвищує її

активність і мотивацію до навчання. Наприклад, логопед може використовувати різні логопедичні ігри, де дитина має імітувати звуки тварин або інших предметів, виконуючи при цьому правильні артикуляційні рухи. Це не лише сприяє розвитку артикуляційної моторики, а й формує у дитини інтерес до мовленнєвої діяльності [4, с.123]. Використання дихальних і ритмічних ігор сприяє зміцненню суглобового апарату, зняттю м'язової напруги і поліпшенню загального емоційного стану дитини.

Ігрові техніки також враховують вікові особливості дошкільників. Наприклад, рольові ігри, які моделюють реальні життєві ситуації, допомагають дітям усвідомити цінність мовлення як ефективної комунікації. У таких процесах ігор діти вчаться правильно вимовляти звуки, будувати речення, спілкуватися з однолітками та дорослими. Це сприяє не лише мовленнєвому, але й соціальному розвитку дитини. Беручи до уваги психологічні аспекти при корекції звуку, можна створити сприятливі умови для розвитку мови і загального психічного розвитку дошкільнят, оскільки ігрова методика є ефективним інструментом в цьому процесі, вона враховує емоційні, когнітивні і соціальні потреби дитини і забезпечує комплексний підхід до вирішення мовних завдань.

Вплив мовленнєвих порушень на психологічний розвиток Діти з порушеннями звуковимови нерідко стикаються з труднощами у спілкуванні з однолітками та дорослими, що може призвести до формування емоційних і поведінкових проблем [14]. Такі діти часто відчувають сором або невпевненість у собі через труднощі у вимових звуках, що можуть обмежувати їхню участь у колективних іграх або групових поняттях. Це, у свою чергу, негативно впливає на соціалізацію дитини та її адаптацію в середовищі однолітків. Відповідно з дослідженнями С.Л. Рубінштейна, мовлення тісно пов'язане з мисленням, пам'яттю та увагою. Діти з порушеннями звуку можуть відставати у розвитку цих когнітивних процесів, що впливає на їхню здатність засвоювати новий матеріал [35]. Наприклад, у дітей із дислацією часто обмежений словниковий запас і

труднощі в побудові зв’язного мовлення, що обумовлено недостатнім розвитком фонематичного слуху. Дослідження В.М. Слатвінської підкреслюють, що ранні мовленнєві труднощі можуть стати причиною формування тривожності та низької самооцінки у дитини. У таких дітейрідко викликає страх перед спілкуванням, який може супроводжувати їх у підлітковому та дорослому віці [9].

Ігрові техніки як психологічний інструмент корекції звуковимови є ефективним інструментом в роботі з дітьми з порушеннями слуху, що в подальшому сприяє розвитку як мовних, так і психологічних аспектів. Наприклад, рольові ігри допомагають дітям розвивати комунікативні навички, розпізнавати значення звуків мови і формувати зв’язне мовлення. Протягом всієї гри діти занурюються в ситуації, в яких вони можуть не тільки практикувати здорове розмноження, але і долати психологічні бар’єри, пов’язані зі страхом, тривогою і промовою. Добре прауцюють ігри на розвиток фонематичного слуху.

Ці ігри підвищують концентрацію уваги та зацікавленість дитини у завданні. Також, важливо використовувати дихальні ігри, які допомагають зняти м’язову напругу та покращити мовленнєве дихання. Можна застосовувати ігри «Загаси свічку»: дитина дмухає на уявну свічку, контролюючи силу і тривалість видиху.

«Мильні бульбашки»: видування бульбашок тренує правильне дихання, необхідне для чіткої вимови звуків.

Значення позитивної мотивації у корекції мовлення важко переоцінити, адже саме вона забезпечує активну участь дитини в процесі навчання, сприяє формуванню стійкого інтересу до занять та створює основу для успішного оволодіння мовленнєвими навичками [48]. Позитивна мотивація допомагає дітям долати страхи, пов’язані з можливими помилками, і зміцнює їхню віру у власні можливості.

1.3 Логопедичні методики та ігрові техніки корекції фонетичних порушень

Ігрові техніки дозволяють дітям брати активну участь у процесі навчання і роблять заняття більш ефективними та цікавими. Існує багато різних підходів і методик логопедичної терапії, спрямованих на корекцію мовних і мовленнєвих порушень, серед яких особливо важливу роль відіграє використання ігор. Вони не тільки полегшують процес навчання, але й роблять його більш ефективним та цікавим для дітей [31, с.11-13]. Ігрова діяльність, це майбутня провідність для дошкільного віку, яка відповідає віковим і психологічним потребам дітей. Через гру дитина легше отримує нові знання, подолання труднощів сприймається не як обов'язок, а як частина веселого та цікавого заняття. Це підтверджують як класичні дослідження у сфері педагогіки та психології так і сучасні наукові джерела [7; 14; 21].

Розвиток мовлення, як універсального засобу спілкування та необхідної умова багатьох видів людської діяльності, здавна привертає увагу представників різних наук (психологів, педагогів). Знання умов та факторів, що сприяють розвитку мовлення на різних етапах онтогенезу, виявлення сил, що стимулюють або затримують його розвиток у дітей, є певним ключем до організації цілеспрямованих педагогічних впливів на даний процес, вважає Л. Тур [55].

У сучасних умовах розвитку суспільства вдосконалення корекційного впливу є особливо актуальним пошук нових підходів до зменшення звукових причин у дітей. Ефективність методів логопедичної роботи значною мірою залежить від науково обґрунтованого вибору під час корекції мовленнєвих дефектів. Відомо, що основою оволодіння дитиною вимовною стороною усного мовлення є механізм наслідування мовлення оточуючих, яке сприймається на слух. Ефективність використання методів логопедичної роботи значною мірою залежить від науково обґрунтованого вибору під час корекції мовленнєвих порушень. Відомо, що в

основі оволодіння дитиною вимовної сторони усного мовлення лежить механізм наслідування мовлення оточуючих, що сприймається на слух. Однією з умов становлення вимовної сторони усного мовлення в дитини, що розвивається відповідно до вікових норм є збереження сенсорних каналів, необхідних для сприйняття мовлення оточуючих [12, с.187].

У вітчизняній психолого-педагогічній науці склалася система поглядів, відповідно до якої виникнення та розвиток мовлення у дітей відбувається у процесі їх спілкування з оточуючими людьми. При цьому дитина не пасивно приймає мовленнєві моделі дорослих, а досить активно долучається до даного процесу. Розвиток форм та функцій мовлення визначається тими новими завданнями, які постають перед дитиною в процесі спілкування з дорослим та під час розвитку її власної діяльності [17]. Зміст спілкування на кожному етапі розвитку визначається типом провідної діяльності, а його засоби – мовленнєвими функціями. Генезис мовленнєвих функцій створює необхідність й у оволодінні новими формами, новими мовними засобами. Тому у кожному віці оволодіння системою мовних засобів має розглядатися з погляду тих функцій, які вони обслуговують. З іншого боку, як зазначає Т. Піроженко, розвиток мовленнєвих функцій зумовлює перехід від одного виду діяльності до іншого [20].

У дітей з мовленнєвими розладами ці умови пошкоджено. Причиною утвореної вимови звуків залишається недостатня сформованість або порушення артикуляційної моторики, а причина заміни звуків утворюється у відкритому фонематичному слуху. Для визначення та розрізнення звуків мовлення опорними є не лише артикуляційні, а й акустичні ознаки, без опори на те, що неможливо розрізнення звуків на слух, що необхідно для успішного засвоєння дітей правильної мови [12].

Для активізації пізнавально-мовленнєвих процесів дітей з порушеннями звуку може бути використана казкотерапія, як один із видів корекції вади мовлення [65]. Це унікальна можливість пережити, розіграти життєві ситуації, проаналізувати

характери дійових осіб, виділити їх відповідними голосовими інтонаціями, що спонукає до творчої роботи, пошук конкретних мовленнєвих ознак казкових героїв. Дуже важливо поєднати казку з найефективнішими формами виховної роботи, які тільки утвердити дитину у прагненні працювати над собою, удосконалюватися, виявляти напівлегливість у досягненні мети [69].

Мовлення є одним із найважливіших психічних процесів, від якого залежать інші когнітивні функції. Мовлення суть проблеми на процесах прийняття рішень, організації життя та інших аспектах. Вважається, що порушення психічного розвитку, спричинені швидкими патологіями та відхиленнями, позначаються на мовленні. Однак недостатнє оволодіння мовою у здорової дитини загрожує до гальмування психічного розвитку. Ігрові засоби дозволяють вирішувати широкий спектр завдань у логопедичній практиці. Вони сприяють формуванню правильної артикуляції звуків, розвитку фонематичного слуху, мовленнєвого дихання, темпо-ритмічної організації мовлення, а також загального мовленнєвого самоконтролю. Ці аспекти є ключовими для подолання утворення звуковимови та вдосконалення мовлення загалом [8].

Засвоєння фонетико-фонематичної сторони мовлення забезпечується складною системою психічних операцій з фонологічними одиницями мови, які поступово формуються. [53]. Акустичний і кінестетичний аналіз звукового складу слова, яке дитина сприймає а потім відтворює (повторення на імітаційному рівні). Виділення у зазначених акустичних і кінестетичних характеристиках звуків мовлення їх постійних смислорозрізнювальних (фонологічних) ознак, розрізнення звукового складу слів за зазначеними ознаками (фонематичне розрізнення) (перцептивний рівень сприймання). Запам’ятовування рухового та звукового образу слова, співвіднесеність його з відповідним значенням (дитина встановлює зв’язки між звуковими образами слів і відповідними явищами дійсності). Відтворення сформованого образа слова в мовленні; слуховий та руховий контроль за проведеною дією.

Однією з основних методик корекції фонетичних утворень є методика артикуляційних вправ, яка містить вправи для розвитку правильного руху органів мовлення, особливо язика, губ і піднебіння. Ці вправи допомагають розвинути артикуляційні навички, необхідні для правильної вимови звуків, при цьому, на важливо підходити до кожної дитини індивідуально і враховувати фізіологічні особливості розвитку її артикуляційних органів [2]. У всіх вікових групах можуть бути використані одні й ті ж комплекси, але вимоги до проведення артикуляційної гімнастики і до виконання вправ на кожному віковому етапі будуть різними.

Кожний комплекс має певну спрямованість:

1. Вправи, що виробляють основні рухи і положення органів артикуляційного апарату.

2. Вправи, що готують артикуляційний апарат до вимовляння свистячих звуків.

3. Вправи, що готують артикуляційний апарат до вимовляння шиплячих звуків.

4. Вправи, що готують артикуляційний апарат до вимовляння звуків [л] і [л’].

5. Вправи, що готують артикуляційний апарат до вимовляння звуків [р] і [р’].

Логопедичні методики. Метод артикуляційної гімнастики.

Артикуляційна гімнастика спрямована на розвиток рухливості органів артикуляції (язика, губ, піднебіння) та формування правильних рухів, необхідних для вимови звуків [44]. Ця методика включає вправи для зміцнення м’язів язика, розвитку його гнучкості та координації. Артикуляційна гімнастика є основою формування мовних звуків, фонем і корекції порушень вимовляння будь-якої етіології і патогенезу, включає вправи для тренування рухливості органів артикуляційного апарату, формування певних положень (артикуляційних укладів) губ, язика, м’якого піднебіння, необхідних для правильного вимовляння.

Чітке мовлення вимагає рухливих голосових органів, таких як язик, губи та м’яке піднебіння. Для артикуляції необхідні рухливі голосові органи, такі як язик,

губи та м'яке піднебіння. Артикуляційні органи повинні бути еластичними (наприклад, м'язи жування, ковтання, мімічні м'язи тощо), артикуляційні органи необхідно постійно тренувати спеціальними логопедичними вправами. Їх необхідно постійно тренувати спеціальною логопедичною гімнастикою (артикуляційною гімнастикою). При підборі вправ для артикуляційної гімнастики слід передбачати ті рухи і положення органів артикуляційного апарату, у результаті яких утворюються звуки. Усю систему артикуляційної гімнастики можна поділити на два види вправ: статичні і динамічні з образними назвами. Статичні вправи («Лопаточка», «Чашка», «Стрілка», «Трубочка» та ін.) спрямовані на утримання артикуляційної пози протягом 6-10 секунд. Динамічні вправи («Гойдалки», «Змійка», «Годинник», «Маятник» та ін.) вимагають ритмічного повторення 6-8 разів рухів, координації [44, с.40].

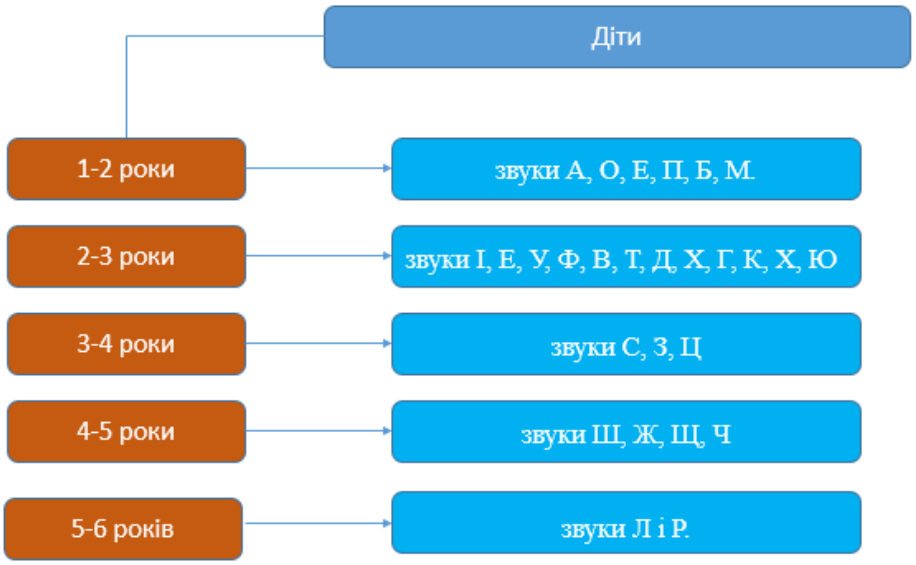

Рисунок 1.1 – Вікові особливості артикуляції

Рисунок 1.2. –Типи вправ для розвитку артикуляційного апарату

У першому випадку фахівець надасть фізичну допомогу. Наприклад, неправильне положення язика або губ при роботі ложкою. Виправте неправильне положення язика і губ ложкою, чистими руками або спеціальною лопаткою. Використовуйте спеціальну лопатку. Мама може робити те саме, якщо це рекомендує логопед. Перше заняття суглобової гімнастикою. Починаючи з 3-4-місячного періоду новонародженості, мама вже може активно спілкуватися з дитиною. При відрижці потрібно звертати увагу на міміку при проголошенні різних звуків. При читанні або розповіданні казки дитині необхідно підкреслювати звук перебільшеним вимовою і рухами мімічних м'язів. Під час проголошення звуків підбирайте вправи, необхідні для артикуляції того чи іншого звуку, з урахуванням особливостей артикуляційної моторики дитини. Як правило, необхідно тренувати дитину не тільки переривчастими рухами, але і тими, які необхідні для проголошення певних звуків. Всю систему артикуляційної гімнастики можна розділити на 2 види вправ: статичні і динамічні. Кожна вправа має свою назву. Ці

назви умовні, але дітям дуже важливо їх запам’ятати. Вправи для розвитку рухів органів артикуляційного апарату при дислалии об’єднуються в комплекс [22].

Фонетичний метод.

Поступово вчать дітей правильній вимові через слухове та артикуляційне повторення. Логопеди використовують різноманітні вправи для формування фонематичного слуху, що допомагає дітям розпізнавати та розрізняти звуки мови. Т.Мохова (1948), критикуючи оптико-тактильний метод, запропонувала фонетичний (слуховий) метод. «Слухова» методика Мохової заснована на глобальному повторенні окремих простих слів з поверховим показом артикуляції. Для розгальмування мовлення авторка використовувала поряковий рахунок [38]. Фонетичні методи в логопедії спрямовані на виправлення мовних порушень через розвиток фонематичного слуху та формування правильної вимови. Навчання відбувається поступово від найпростіших звуків до більш складних поєднань.

Основні елементи фонетичного методу:

Фонематичний слух - здатність розрізняти та ідентифікувати різні звуки мови. Для розвитку фонематичного слуху логопеди використовують різноманітні вправи, наприклад, повторення звуків, ігри на розпізнавання звуків у словах, порівняння пар звуків та визначення їхніх відмінностей [44].

Артикуляційна гімнастика - включає вправи для зміцнення м’язів органів артикуляції (язика, губ і піднебіння). Наприклад, вправи на підняття язика до піднебіння, рухи язика в сторони та вперед-назад, а також на розтягування та стискання губ.

Постановка звуків – процес навчання дітей правильній вимові. Логопеди спочатку вчать окремі звуки, потім склади, потім слова і, нарешті, речення. Використовуються різні підходи, включаючи імітацію, повторення, виправлення помилок і поступове ускладнення завдань.

Корекція звуків – містить практику у виправленні неправильної вимови. Необхідно заохочувати дитину до усвідомлення своїх помилок та виправляти їх.

Використовуються методи, які допомагають дитині зрозуміти правильну вимову і відчути різницю між правильною і неправильною вимовою. Заняття з вимови допомагають дітям покращити вимову, розвинути фонематичний слух і вдосконалити мовну моторику. Це закладає основу для подальшого мовленнєвого розвитку та успішної соціальної адаптації.

Метод фонематичного аналізу та синтезу.

Данна методика спрямована на розвиток фонематичного сприйняття та свідомого аналізу звукової структури слова. Вона включає вправи на розпізнавання звуків у словах, визначення їхньої послідовності та місця в слові, а також вміння складати слова з окремих звуків [45, с. 292].

Метод фонематичного аналізу та синтезу є важливим компонентом логопедичної практики, спрямованим на корекцію фонетичних порушень мовлення у дітей. Він базується на роботі з фонемами – мінімальними одиницями мови, що розрізняють значення слів, та розвиненням фонематичного слуху, тобто здатності дитини розрізняти і розуміти звуковий склад слів.

Даний метод активно застосовується для корекції таких порушень, як дислалія (порушення вимови окремих звуків), алалія (загальне недорозвинення мовлення), а також при затримці мовленнєвого розвитку. Логопедичні вправи часто поєднуються з ігровими завданнями, що дозволяє дитині легше засвоїти матеріал і зробити процес навчання цікавим.

Метод фонематичного аналізу та синтезу має на меті не лише корекцію вимови, але й розвиток фонематичного сприйняття, що є основою для формування грамотного мовлення у дітей.

Найпоширенішим методом є використання підказок (наприклад, звуків або зображень) для вимови слів. Для дітей дошкільного віку особливо важливими для закріплення навичок правильної вимови є ігри із зображеннями та звуками. Серед таких методів - практика відтворення звуків у вигляді різних звуків тварин, транспортних засобів та інших зображень, що робить процес навчання більш

доступним і цікавим [11].

Ігрові техніки. Ігрові вправи на артикуляцію.

Ігри, що спрямовані на розвиток артикуляційних навичок, допомагають дітям весело та ефективно виконувати артикуляційні вправи. Наприклад, гра «Повтори звук» стимулює дітей правильно вимовляти звуки через наслідування.

Ігри на розвиток фонематичного слуху.

Використання ігрових вправ для розвитку фонематичного слуху допомагає дітям краще сприймати та розрізняти звуки мови. Наприклад, гра «Знайди звук» полягає у пошуку та ідентифікації певного звуку в словах. Ігри на розвиток фонематичного слуху дуже важливі для дітей дошкільного віку, оскільки такий слух дозволяє дітям розрізняти звуки рідної мови та розпізнавати їх у контексті слів. Розвиток фонематичного слуху є важливим фактором у корекції дислалії, оскільки правильне розпізнавання звуків є основою правильної вимови.

Види ігор для розвитку фонематичного слуху:

1. «Впізнай звук». У цій грі дитині пропонується прослухати набір звуків (наприклад, звуки тварин, природи або різних предметів) і визначити, що це за звук. Гра допомагає розвивати здатність розрізняти різні звуки, що важливо для формування фонематичного сприйняття.

2. «Знайди пару». Дітям показують малюнки або предмети, які супроводжуються певними звуками. Дитина має знайти пари малюнків або предметів зі звуками, які вони представляють. Це допомагає розвивати не лише слухову увагу, але й співвідносити звуки з візуальними образами, що зміцнює фонематичний слух.

3. «Ланцюжок звуків». Дитині пропонують прослухати кілька звуків поспіль і відтворити їх в такому ж порядку. Це розвиває здатність запам’ятовувати послідовність звуків, що є ключовим для сприйняття мовленнєвих сигналів у реченні.

4. «Хто говорить?». Дитині пропонують визначити, хто «говорить»

(наприклад, чий це голос — чоловіка, жінки або дитини), або ж якого тварини звук. Це допомагає дитині навчитися розрізняти висоту, тембр та інші характеристики звуку.

5. «Підбери звук». У цій грі дитині пропонують почути початковий звук і придумати слово, яке починається з того самого звуку. Це дозволяє розвивати не лише фонематичний слух, але й фонематичну свідомість, що є важливим етапом для підготовки до читання.

Ігрові завдання на розвиток мовленнєвого дихання.

Важливе місце в логопедичній практиці займають ігрові завдання, що спрямовані на розвиток мовленнєвого дихання.

Ігрові завдання можуть бути відмінним способом розвитку мовленневого дихання, особливо для дітей [29].

Підготовка до дихання: Діти повинні виконувати різні дихальні вправи, такі як дихання через ніс, через рот, або зміна швидкості дихання. Це може бути представлено як гра, де вони повинні виконувати ці вправи під час виконання певних завдань.

Дихальні ігри: Ігри, які включають дихальні вправи, такі як дихання через мішок, можуть допомогти дітям покращити своє мовленнєве дихання. Це може бути представлено як гра, де вони повинні дихати через мішок, щоб виконати певні завдання.

Дихальні вправи з музикою: Використання музики для створення ритму дихання може бути корисним. Діти можуть дихати в ритм музики або виконувати дихальні вправи під час виконання певних музичних тем.

Дихальні ігри з партнерами: Ігри, де діти працюють з партнерами, можуть допомогти покращити мовленнєве дихання. Наприклад, вони можуть виконувати дихальні вправи разом з партнером або брати участь у грі, де вони повинні дихати певним чином, щоб досягти успіху.

Можна зробити висновок, що звуковимова є основним елементом мовної

діяльності, що забезпечує точність, розуміння і емоційну виразність мови. У мовній системі голосні і приголосні володіють певними артикуляційними і акустичними властивостями, що впливають на сприйняття мови. Вивчення фонем, як базової одиниці звукової системи, дозволяє зрозуміти структуру мови і виявити порушення її формування.

Аналізуючи причини порушення звуковимови нам показало що на звуковимову впливає багато факторів широкого спектру: генетичі, фізіологічні, неврологічні і психологічні. Наприклад, генетичні особливості можуть спричинити спадкові порушення мови, тоді як неврологічні розлади пов’язані з пошкодженням структур мозку, відповідальних за мовлення. У свою чергу, психологічні фактори, такі як стрес і тривога, можуть посилити труднощі з артикуляцією та відтворенням звуку.

Визначено, що логопедична практика заснована на ретельному аналізі фонетичних і фонологічних особливостей мови, що дозволяє ефективно коригувати мовні порушення. Використання ігрових прийомів в логопедії-один з найбільш ефективних підходів, який допоможе дитині оволодіти мовними навичками природним і цікавим для нього способом.1 Ця гра допоможе залучити дітей до активної діяльності, підвищить мотивацію і зробить процес корекції більш ефективним.

Таким чином, поєднання теоретичних знань про фонетичну систему мови із сучасними методами логопедичної роботи, зокрема з використанням ігрових технік, створю єпідґрунтя для успішного вирішення завдань корекції мовленнєвих порушень у дошкільному віці.

РОЗДІЛ 2
ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНІК У ЛОГОПЕДИЧНІЙ КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ

2.1 Діагностика рівня мовленнєвого розвитку з дітьми середнього дошкільного віку

Після проведення дослідження проаналізуємо завдання, структуру, організацію, методичні матеріали та результати які ми отримали.

Працюючи з дітьми такого віку і стикаючись з проблемами в їх навчанні, доводиться шукати додаткові засоби та нові техніки, що полегшують, систематизують і спрямовують процес усвідомлення знань [31, с. 234]. Тому поряд із загальноприйнятими техніками і прийомами результат обґрунтовано використання оригінальних, творчих, інноваційних методик, ефективність яких очевидна. Одним із таких методик є ігрові технології, які використовують під час розвиваючої роботи з розвитку зв’язного мовлення дітей середнього дошкільного віку.

Отже, під час дослідження рівня логопедичної роботи, яке проводилося на базі дошкільного навчального закладу, 20 дітей середнього дошкільного віку вирішуються наступні логопедичні корекційні завдання:

- формування правильної мови;
- формування артикуляційних навичок розвитку дрібної моторики;
- формування фонематичного слуху і сприйняття;
- формування складової структури слова і звукового аналізу й синтезу;
- правильне засвоєння лексичних та граматичних засобів мови;
- розвиток навичок зв’язного мовлення;
- розвиток психічних процесів;

- спонукання дитини до активних усвідомлених дій;
- вдосконалення навичок спільної роботи;
- розвиток діалогічної та монологічної форм мовлення;
- закріплення отриманих мовних вмінь і навичок

Базою дослідження було обрано дошкільний навчальний заклад № 159 «Теремок» м. Запоріжжя. Під час дослідження рівня логопедичної роботи приймали участь 20 дітей середнього дошкільного віку, всі мали проблеми із звуковимовою. Група поділялась навпіл, 10 учасників стали експерементальною групою, інші 10 учасників – контрольною групю.

Мета експериментального дослідження полягала у вивченні ефективності застосування ігрових технік у логопедичній практиці для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку. Зокрема, дослідження спрямоване на визначення найбільш дієвих ігор та методик, які сприяють формуванню правильної артикуляції звуків, підвищують мотивацію дітей до занять і полегшують процес корекційної роботи.

Особливу увагу було приділено вивченню впливу ігрових вправ на розвиток артикуляційної моторики, дихання, темпо-ритмічної організації мовлення та формування фонематичного слуху. Також досліджувалися соціальні аспекти використання ігрових технік, зокрема їхній вплив на взаємодію між дітьми, формування комунікативних навичок та зниження рівня тривожності під час занять.

Експеримент включав комплексний підхід до аналізу ефективності ігрових технік, які враховували індивідуальні особливості дітей, їхній рівень мовленнєвого розвитку та типи мовленнєвих порушень.

На основі мети дослідження, підберемо ігрові техніки для проведення дослідження:

Сучасні методики для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку, не старші за 5 років:

1. Гра «Логопедична лялька»

Використання логопедичних ляльок допомагає полегшити процес

комунікації між логопедом і дитиною, мотивуючи дитину до активної участі в корекційних заняттях. Ляльки застосовуються для автоматизації та закріплення правильних звуків через інтерактивні вправи та загадки [42]. Методика «Логопедична лялька» не має конкретного автора, оскільки є частиною загального арсеналу ігрових технік, які використовуються логопедами. Вона ґрунтується на принципах ігрової діяльності, популяризованих у логопедичній практиці такими науковцями, як Л.С. Виготський, який наголошував на важливості гри у навчанні, та сучасними педагогами і логопедами, які працюють із дітьми дошкільного віку. Сама ідея використання ляльок у логопедичній роботі часто асоціюється із загальними принципами арт-терапії, ігротерапії та казкотерапії, розробленими в межах корекційної педагогіки.

2. Гра «Казкотерапія»

Казкотерапія використовує казкові ситуації для розвитку мовлення. Діти, слухаючи казки, вчаться правильно вимовляти звуки, отримують можливість проявити творчі здібності та стимулюються до мовленнєвого розвитку [26].

3. Гра «Відгадай, що звучить»

Логопед використовує звуки оточення (дзвінок, грюкання дверей, шум дощу) або спеціальні записані звуки. Діти повинні визначити, що саме вони чують, що сприяє розпізнаванню звуків і їх співвіднесенню з об’єктами [3].

Обрані техніки підходять для вікової категорії досліджуваних дітей середнього дошкільного віку, відповідають віковим особливостям та сприяють корекції звуковимови через ігрову активність.

Завдяки грі діти легше долають психологічний бар’єр, пов’язаний із труднощами вимови, та більш охоче залучаються до корекційного процесу. Крім того, ігрова техніка не дозволяє розвивати лише артикуляційну моторику, фонематичний слух і мовленнєве дихання, але й когнітивну активність, увагу та комунікативні навички дитини. Використання таких методик створює позитивну емоційну атмосферу, знижує рівень тривожності й мотивації дітей до виконання

завдань. Ігрова форма роботи довготривалому закріпленню отриманих навичок, після чого вони юудуть засвоєні в легкій і ненав'язливій формі. Ці техніки можуть бути адаптовані до індивідуальних потреб дитини, забезпечуючи персоналізований підхід, що сприяє максимально ефективній корекції звуку.

Для ходу нашого дослідження необхідно було виконати кроки для діагностики рівня звуковимови досліджуваних. Були використані такі етапи:

1. Попереднє знайомство з дитиною та спостереження

- Під час першої зустрічі створіть дружню атмосферу, щоб дитина почувалася комфортно.

- Спостерігайте за природним мовленням дитини під час спілкування, звертаючи увагу на вимову звуків, мовленнєве дихання, ритм і темп мовлення.

2. Проведення діагностики за допомогою ігрових технік

Гра «Логопедична лялька»

Мета: Виявити наявність мовленнєвих порушень, оцінити правильність артикуляції звуків.

Завдання: Лялька пропонує дитині повторювати окремі звуки, склади та слова, наприклад, [с], [ш], [з]. Логопед спостерігає за чіткістю вимови, положенням органів артикуляції та інтонацією.

Оцінка: Записати, які звуки дитина вимовляє правильно, а які потребують корекції.

«Казкотерапія»

Мета: Оцінити мовленнєву активність та здатність дитини відтворювати звуки у зв'язному мовленні.

Завдання: Під час читання казки логопед робить паузи й просить дитину повторити окремі слова чи звуки, які часто зустрічаються в тексті. Наприклад, у казці про «Сонечко» логопед акцентує увагу на звуках [с], [ш].

Оцінка: Проаналізувати, наскільки правильно дитина відтворює звуки в

контексті.

Гра «Відгадай, що звучить»

Мета: Перевірити рівень розвитку фонематичного слуху.

Завдання: Логопед вмикає записані звуки або відтворює звуки оточення. Дитина має назвати почуте, наприклад, «це дощ» або «це дзвінок».

Оцінка: Занотувати, чи дитина правильно ідентифікує звуки, та виявити можливі труднощі в їх розпізнаванні.

3. Формулювання висновків

- Зіставити дані за всіма іграми, щоб виявити сильні та слабкі сторони мовленнєвого розвитку дитини.
- Оцінити рівень сформованості звуковимови (низький, середній або достатній) на основі спостережень та результатів ігрових завдань.

4. Підготовка до корекційної роботи

На основі діагностичних даних скласти план занять із використанням ігрових технік, орієнтуючись на потреби дитини.

Критерії для діагностики рівня звуковимови дітей середнього дошкільного віку:

1. Правильність артикуляції.

Оцінка положення органів артикуляції під час вимови звуків ([с], [ш], [з] тощо).

Рівні оцінювання:

Високий рівень (3 бали) – правильно сформовані артикуляційні навички.

Середній (2 бали) – періодичні порушення.

Низький рівень (1 бал) – постійні помилки.

2. Чіткість вимови звуків

Оцінка розбірливості звуків у мовленні дитини.

Рівні оцінювання:

Високий рівень (3 бали) – усі звуки чіткі.

Середній (2 бали) – нечітка вимова окремих звуків.

Низький рівень (1 бал) – нечіткість більшості звуків.

3. Вміння розрізняти звуки

Перевірка фонематичного слуху через гру «Відгадай, що звучить» (визначення об’єкта за звуком).

Рівні оцінювання:

Високий рівень (3 бали) – правильно ідентифікує більшість звуків.

Середній (2 бали) – помилки у 25-50% випадків.

Низький рівень (1 бал) – понад 50% помилок.

4. Вживання звуків у мовленні

Аналіз використання проблемних звуків у зв’язному мовленні (гра «Казкотерапія»).

Рівні оцінювання:

Високий рівень (3 бали) – правильне вживання звуків у мовленні.

Середній (2 бали) – часткове порушення.

Низький рівень (1 бал) – Більшість звуків вимовляються неправильно.

5. Активність під час занять

Ступінь зацікавленості дитини у виконанні завдань і її участь у грі («Логопедична лялька»).

Рівні оцінювання:

Високий рівень (3 бали) – активна участь.

Середній (2 бали) – періодична відсутність уваги.

Низький рівень (1 бал) – пасивність.

6. Мотивація до навчання

Оцінка бажання дитини повторювати вправи й брати участь у корекційних іграх.

Рівні оцінювання:

Високий рівень (3 бали) – демонструє інтерес.

Середній (2 бали) – інтерес знижується протягом заняття.

Низький рівень (1 бал) – відсутність зацікавленості.

7. Емоційний стан

Спостереження за емоційним настроєм дитини під час виконання ігрових завдань.

Рівні оцінювання:

Високий рівень (3 бали) – позитивний настрій, задоволення від участі.

Середній (2 бали) - періодичні ознаки втоми.

Низький рівень (1 бал) – тривожність або небажання співпрацювати.

Сума балів для оцінки рівня звуковимови:

- ***Високий рівень***: 13–15 балів (дитина демонструє впевнені навички звуковимови, активність та інтерес до занять).
- ***Середній рівень***: 9–12 балів (є незначні труднощі з вимовою, увагою чи мотивацією).
- ***Низький рівень:*** 5–8 балів (значні порушення звуковимови, відсутність активності або інтересу до завдань).

Розглянемо детальніше кожну методику:

1. **Гра «Логопедична лялька»**

Мета: Полегшити процес комунікації між логопедом та дитиною, створити сприятливу атмосферу для активної зацікавлення дитини брати участі у заняттях та комфортного перебування, автоматизувати і закріпити правильну звуковимову у природній ігровій формі.

Опис методики: Логопедична лялька виступає як «помічник» або «вчитель» у процесі занять. Вона не тільки залучає дитину до взаємодії, але й знижує напругу та тривожність, які можуть виникати у дітей під час корекційної роботи. Лялька виконує роль посередника, через якого дитина може більше охоче сприймати завдання та виконувати вправи.

Етапи роботи з лялькою:

1. ***Знайомство з лялькою:***

Логопед представляє ляльку як «спеціального гостя» чи «друга», який прийшов навчити правильні вимові звуки. Дитина може назвати ляльку ім’ям, наприклад, «Сашко» або «Софія».

2. ***Навчання звуків разом із лялькою:***

Лялька показує, як правильно вимовляти певний звук (наприклад, [с], [ш], [з]). Це супроводжується візуальною демонстрацією (рух губ, язика).

Наприклад:

- Лялька говорить: «Подивися, як я кажу звук [с]. Тепер спробуй повторити разом зі мною!».
- Логопед і лялька показують, як підняти язик до верхнього піднебіння чи округлити губи для вимови певного звуку.

а. ***Виконання вправ:***

Лялька «запрошує» дитину виконати артикуляційні вправи або мовленнєві завдання, наприклад:

- Повторення складів: «Ша-ша, су-су, ши-ши, ка-ка».
- Вимова слів із цільовим звуком: «Сонце», «зірка», «шишка».
- Розігрування діалогів, де лялька звертається до дитини з питаннями чи загадками.

3. ***Інтерактивні завдання:***

Лялька пропонує ігрові завдання, наприклад:

- «Допоможи мені знайти всі слова, які починаються на [с]».
- «Я скажу слово, а ти його повториш, але дуже голосно або пошепки, як роблю я!»

4. ***Закріплення правильних навичок:***

На фінальному етапі лялька «хвалить» дитину за її зусилля, роздає «нагороди» у вигляді наліпок чи жетонів. Це підвищує мотивацію дитини й бажання продовжувати заняття.

Переваги методики:

Мотивація: Стимулює інтерес до занять тим , що лялька виступає як друг і партнер.

Емоційний комфорт: Дитина почувається комфортно і розслаблено, менш тривожно у присутності «друга».

Індивідуалізація: Лялька може «розмовляти» з дитиною, враховуючи її індивідуальні потреби та можливості.

Інтерактивність: Вправи з лялькою додають заняттям елемент гри, роблячи їх захоплюючими.

Результат: Діти, які працюють із логопедичною лялькою, швидше засвоюють правильну вимову звуків. Завдяки інтерактивності та ігровій формі заняття з лялькою сприяють закріпленню нових навичок і розвитку мовленнєвого самоконтролю.

2. **Гра «Казкотерапія»**

Опис техніки:

Казкотерапія – найдавніший класичний психолого-педагогічний метод впливу на особистість. Важливою рисою казкового епосу є яскраво виражена дидактична спрямованість казку. Текст казок – чудовий матеріал для формування навичок зв’язного мовлення. Дошкільники із задоволенням розповідають знайомі їм казки, досить часто входять до власного фантазування – створення казок про звірів, а то й про навколишні предмети: столи, стільці, книги тощо [32, 185 с.].

Мета казкотерапії:

- Закріплення правильного артикуляційного положення органів мовлення під час вимови звуків.
- Формування уміння будувати речення, переказувати та створювати логічні висловлювання.
- Ознайомлення з новими словами через казкові тексти.
- Розрізнення звуків у мовленні за допомогою повторення слів і фраз із казки.

- Формування емоційного інтелекту, залучення дитини до обговорення емоцій героїв казки, що сприяє кращому розумінню почуттів і розвитку комунікативних навичок.

Етапи проведення гри:

1.**Вибір казки**

Логопед обирає казку, яка відповідає віковим особливостям і потребам дитини. Наприклад, якщо потрібно коригувати звуки [с], [ш], [з], можна використовувати казку, де часто зустрічаються ці звуки («Сонечко та Хмаринка») (додаток А), [24]. Збірник «Українські народні казки» [55].

2.**Слухання казки**

Логопед читає казку, акцентуючи увагу на проблемних звуках. Наприклад, вимовляє слова повільно і чітко, підкреслюючи звук, який необхідно закріпити.

3.**Обговорення сюжету**

Після слухання казки діти відповідають на запитання про героїв, їхні дії та події. Наприклад:

- «Яким було сонечко?»
- «Якою була хмаринка?»
- «З чого утворювались сніжинки?»

4.Інтерактивні завдання

- Діти мають переказати казку.
- Використання рольових ігор. Дітям надається роль з казки і вони мають повторювати репліки граючи у відтворення казки.

5.Творча діяльність

- Логопед з дітьми придумують продовження казки або створюють нову.
- Діти малюють сцени з казки, під час чого обговорюють, що відбувається на їхніх малюнках.

Переваги казкотерапії

1. Казкотерапія поєднує корекцію мовлення з розвитком творчих здібностей, мислення та емоційного інтелекту.

2. Казкова форма роботи створює комфортну атмосферу для дитини, що сприяє зниженню тривожності.

3. Казки викликають інтерес у дітей, що робить процес навчання цікавим і захопливим.

4. Сюжет казки та завдання можуть адаптуватися відповідно до потреб конкретної дитини.

Приклад використання

Під час роботи над звуком [с] логопед зачитує обрану казку. Під час читання він акцентує увагу на словах, де є цей звук, наприклад, «сонечко», «сміється». Після читання діти переказують сюжет, повторюючи слова зі звуком [с], а також грають ролі Сонечка чи Хмаринки, імітуючи їхні дії.

Казкотерапія підштовхує дітей до активної участі в процесі навчання, дозволяє вдосконалювати мовлення природним і ненав’язливим способом, створюючи процес корекції звуковимови цікавим і результативним.

3. **Гра «Відгадай, що звучить»**

Мета: Розвиток фонематичного слуху та навичок аудіальної уваги, здатності розпізнавати звуки оточення, співвідносити їх із джерелом звуку та формувати асоціативне мислення.

Обладнення: Аудіозаписи звуків (шум дощу, спів птахів, звуки транспорту тощо). Реальні предмети для створення звуків (дзвінок, ложка та тарілка, ключі, стакан із водою).

Логопед створює ситуацію, у якій діти мають почути й ідентифікувати різні звуки, що імітують природні явища, побутові предмети чи голоси тварин.

Звуки можуть бути:

- реальними (створеними за допомогою предметів: дзвінок, брязкання ключів, стук у двері);

- записаними на аудіопристрої (шум дощу, спів птахів, гавкіт собаки).

Хід гри:

1. **Підготовчий етап:**

Логопед пояснює дітям правила гри. Наприклад, «Я вмикаю або створюю звук, а ви повинні сказати, що це за звук і що його може створювати».

Логопед демонструє кілька простих звуків (наприклад, дзвінок, плескіт води), пояснюючи їх походження.

2. **Основний етап:**

Діти закривають очі або відвертаються, щоб зосередитися лише на звуковому сприйнятті.

Логопед відтворює звуки по черзі. Наприклад, плескіт води, шум вітру, сигнал автомобіля, гавкіт собаки.

Після кожного звуку дитина відповідає, що це за звук, і пояснює, який об’єкт міг його створити.

3. **Ускладнення гри:**

Логопед пропонує складніші звуки, наприклад, шелест листя або дзижчання комахи.

Додаткові завдання: логопед запитує, у яких ситуаціях можна почути цей звук або що може статися після нього. Наприклад, після звуку грому діти можуть сказати, що «почнеться дощ».

Гра викликає цікавість у дітей, допомагає зосередити увагу на слухових відчуттях і знижує рівень тривожності. Вона також сприяє розвитку уяви, оскільки діти співвідносять звуки з реальними об’єктами або ситуаціями. Підвищується здатність дітей розрізняти звуки за висотою, тривалістю та тембром.

Формується зв’язок між звуком та його джерелом, що полегшує сприйняття та розуміння мовлення. Відпрацьовуються навички слухового аналізу та синтезу, необхідні для розвитку звуковимови.

Наприкінці заняття логопед обговорює з дітьми, які звуки їм було легко визначити, а які викликали труднощі. Можна створити коротку історію на основі почутих звуків, наприклад: «Дзвоник подзвонив, ми відчинили двері й почули шум дощу». Це допоможе закріпити звукові асоціації та сприятиме мовленнєвій активності.

2.2 Дослідження реального використання ігрових технік у логопедичній практиці для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти

Після розгляду особливостей організації, завдань, структури та методичного забезпечення дослідження, переходимо до аналізу отриманих результатів на етапі початкової діагностики дітей середнього дошкільного віку з порушеннями звуковимови.

Першою розглянемо методику «Логопедична лялька» [42, с. 214].

Таблиця 2.1 – Результати експерементальної групи за використанням методики «Логопедична лялька»

№	Прізвище та ім’я дитини	Кількість балів	Рівень звуковимови
1	В. Ірина	5	Низький рівень
2	У. Артем	5	Низький рівень
3	Ч. Богдан	7	Низький рівень
4	Г. Крістіна	8	Низький рівень
5	М. Євген	6	Низький рівень
6	І. Марина	8	Низький рівень
7	В. Данило	6	Низький рівень

8	К. Єлизавета	5	Низький рівень
9	К. Марк	5	Низький рівень
10	С. Софія	5	Низький рівень

Результати діагностики: всі 10 дітей мають низький рівень звуковимови, вони проявляли пасивність у ході «спілкування» з лялькою і не мали зацікавленості.

Таблиця 2.3 – Результати контрольної групи за використанням техніки «Логопедична лялька»

№	**Прізвище та ім'я дитини**	**Кількість балів**	**Рівень звуковимови**
1	В. Ірина	7	Низький рівень
2	У. Артем	6	Низький рівень
3	Ч. Богдан	9	Середній рівень
4	Г. Крістіна	9	Середній рівень
5	М. Євген	5	Низький рівень
6	І. Марина	9	Середній рівень
7	В. Данило	7	Низький рівень
8	К. Єлизавета	5	Низький рівень
9	К. Марк	6	Низький рівень
10	С. Софія	5	Низький рівень

Як бачимо за результатами 6 дітей мають низький рівень звуковимови, вони проявляли пасивність у ході «спілкування» з лялькою. 4 дітей мають середній рівень, під час заняття діти періодично втрачали увагу та зацікавленість у ході гри, але приймали участь в процесі.

Порівняємо результати експерементальної групи та контрольної групи дітей, скористуємось діаграмою (рис.2.1).

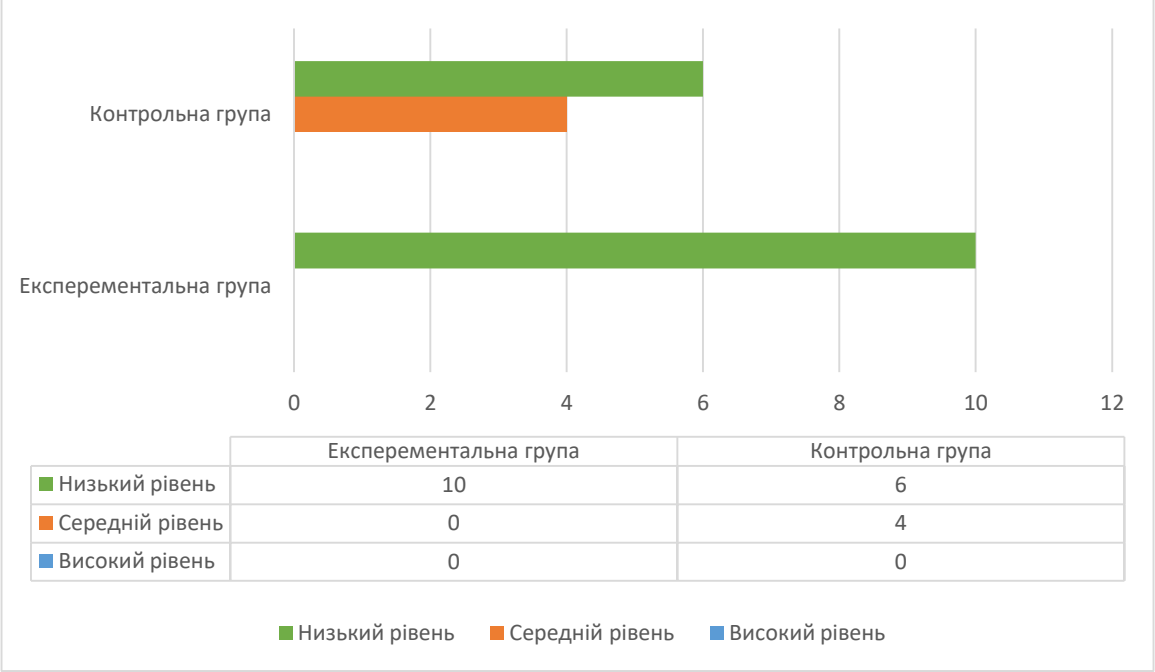

Рисунок 2.1. – Порівняльні результати експерементальної групи та контрольної групи дітей

Проаналізувавши результати первинної діагностики в рамках нашого дослідження можемо бачити значну різницю в рівнях розвитку мовлення дітей між експериментальною та контрольною групами. У експериментальній групі більшість дітей знаходяться на низькому рівні, що свідчить про значний вплив запропонованої ігрової методики. У той час як у контрольній групі ситуація є менш сприятливою: кількість дітей із низьким рівнем розвитку також значна, однак на середньому рівні відзначено більше результатів, ніж у експериментальній групі. Ці дані підтверджують можливість застосування ігрових методик для покращення мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.

Другою розглянемо методику «Казкотерапія» [25, с. 176].

Таблиця 2.4 – Результати експерементальної групи за використанням методики «Казкотерапія»

№	Прізвище та	Кількість	Рівень звуковимови

	ім’я дитини	балів	
1	В. Ірина	6	Низький рівень
2	У. Артем	5	Низький рівень
3	Ч. Богдан	8	Низький рівень
4	Г. Крістіна	7	Низький рівень
5	М. Євген	5	Низький рівень
6	І. Марина	7	Низький рівень
7	В. Данило	6	Низький рівень
8	К. Єлизавета	6	Низький рівень
9	К. Марк	5	Низький рівень
10	С. Софія	7	Низький рівень

Результати діагностики: всі 10 дітей мають низький рівень, більшість звуків вимовляються неправильно, але діти мали зацікавленість та інтерес.

Таблиця 2.5 – Результати контрольної групи за використанням техніки «Казкотерапія»

№	Прізвище та ім’я дитини	Кількість балів	Рівень звуковимови
1	В. Ірина	9	Середній рівень
2	У. Артем	7	Низький рівень
3	Ч. Богдан	9	Середній рівень
4	Г. Крістіна	9	Середній рівень
5	М. Євген	7	Низький рівень
6	І. Марина	9	Середній рівень
7	В. Данило	7	Низький рівень
8	К. Єлизавета	6	Низький рівень
9	К. Марк	9	Середній рівень

10	С. Софія	5	Низький рівень

Результати діагностики: 5 дітей мають низький рівень, більшість звуків також вимовляються неправильно, але діти мали зацікавленість та інтерес як експерементальна група. Інші 5 дітей мали часткове порушення фонематичного слуху у зв’язному мовленні.

Порівняємо результати експерементальної групи та контрольної групи дітей, використавши діаграмою (рис. 2.2).

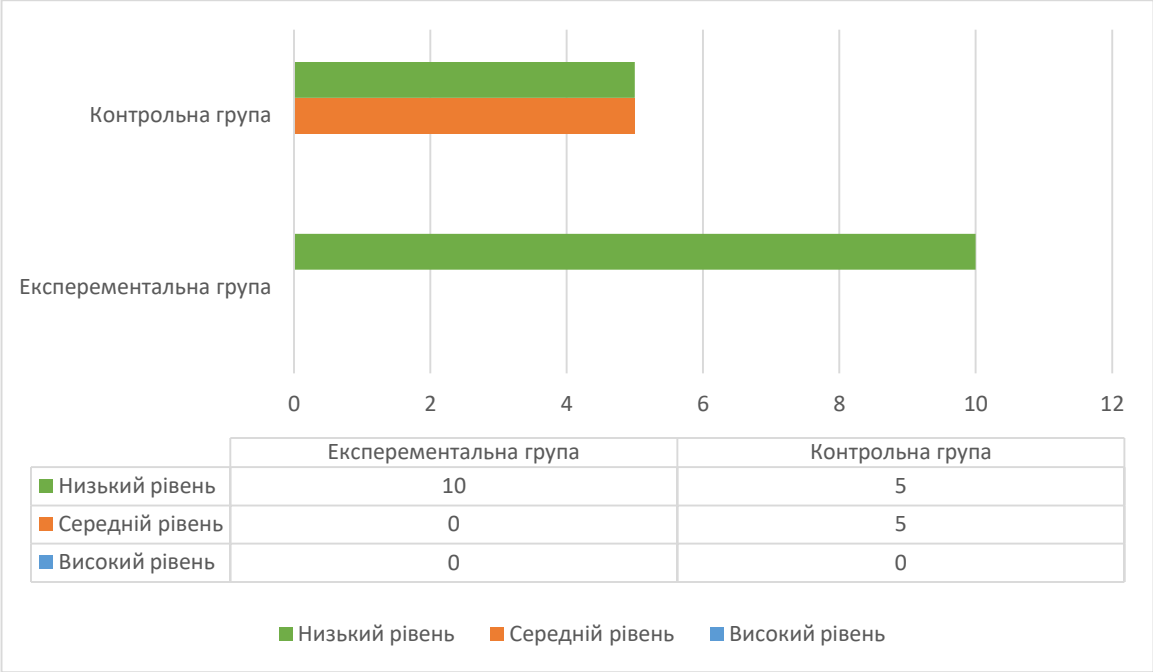

Рисунок 2.2 – Порівняльні результати експерементальної групи та контрольної групи дітей

На рисунку 2.2 представлені порівняльні результати експериментальної та контрольної груп дітей після діагностики з методики «Казкотерапія». Дані свідчать, що в експериментальній групі (10 осіб) демонструють низький рівень звуку, тоді як середній і високий рівні не зафіксовані. У контрольній групі одна краща диференціація рівнів: 5 дітей мають низький рівень, а ще 5 – середній рівень

звуковимови.

Отримані результати свідчать про потенціал методики «Казкотерапія» у розвитку мовленнєвих навичок, зокрема у підвищеному рівні звуку. Відсутність високого рівня звуку в обох групах вказує на необхідність систематичного і тривалого застосування цієї техніки в логопедичній практиці.

Третью розглянемо техніку «Відгадай, що звучить» [3].

Таблиця 2. 6 – Результати експериментованої групи за використанням техніки «Відгадай, що звучить»

№	Прізвище та ім’я дитини	Кількість балів	Рівень звуковимови
1	В. Ірина	8	Низький рівень
2	У. Артем	7	Низький рівень
3	Ч. Богдан	7	Низький рівень
4	Г. Крістіна	8	Низький рівень
5	М. Євген	7	Низький рівень
6	І. Марина	7	Низький рівень
7	В. Данило	8	Низький рівень
8	К. Єлизавета	7	Низький рівень
9	К. Марк	6	Низький рівень
10	С. Софія	9	Середній рівень

Результати: серед 10 осіб ми маємо 9 осіб з низьким рівенем - мають понад 50% помилок, 1 особа має середній рівень, були помилки у 25-50% випадків.

Таблиця 2. 7 – Результати контрольної групи за використанням техніки «Відгадай, що звучить»

№	Прізвище та ім’я дитини	Кількість балів	Рівень звуковимови

1	В. Ірина	9	Середній рівень
2	У. Артем	8	Низький рівень
3	Ч. Богдан	7	Низький рівень
4	Г. Крістіна	9	Середній рівень
5	М. Євген	7	Низький рівень
6	І. Марина	8	Низький рівень
7	В. Данило	9	Середній рівень
8	К. Єлизавета	7	Низький рівень
9	К. Марк	7	Низький рівень
10	С. Софія	10	Середній рівень

Результати: серед 10 осіб ми маємо 6 осіб з низьким рівенем - мають понад 50% помилок, 4 особи має середній рівень, були помилки у 25-50% випадків.

Порівняємо результати експерементальної групи та контрольної групи дітей, використавши діаграмою (рис. 2.3.).

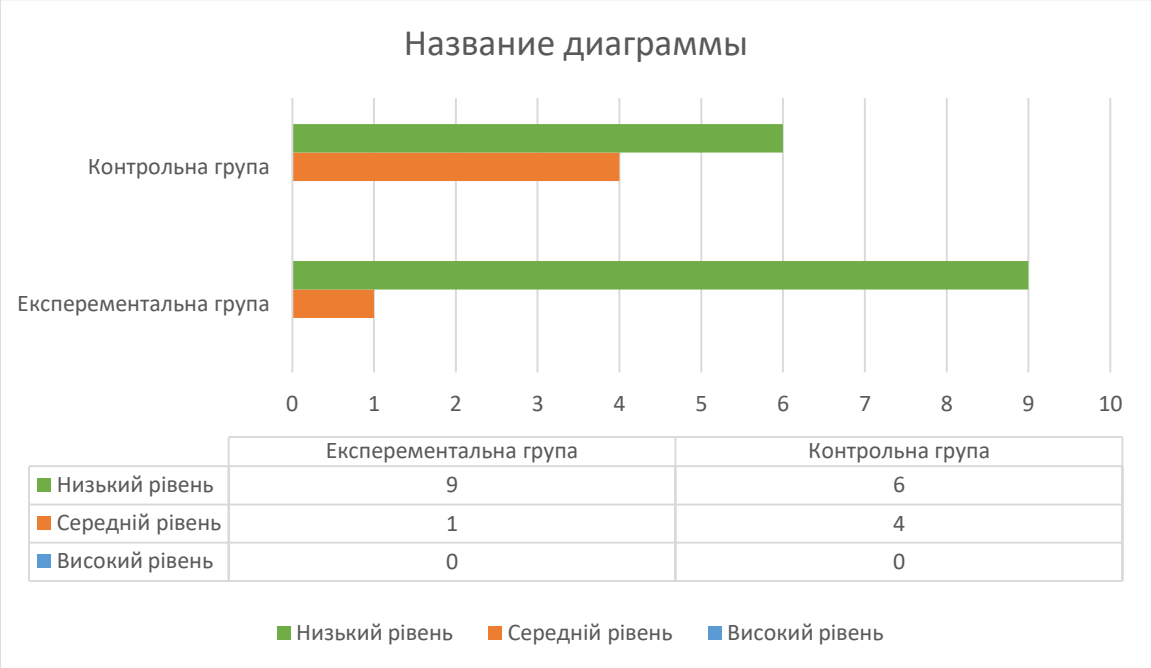

Рисунок 2.3 – Порівняльні результати експерементальної групи та контрольної групи дітей

На основі результатів діагностики за методикою «Відгадай, що звучить», було оцінено рівень розвитку звуку у дітей середнього дошкільного віку в експериментальних та контрольних групах. В експериментальній групі 9 дітей (90 %) продемонстрували низький рівень сприйняття звуків, що має наявність труднощів у розрізі та співвіднесенні звуків із відповідними об’єктами. Лише 1 дитина (10%) показала середній рівень, який може бути ознакою певного розвитку звукового сприйняття, але цього недостатньо для використання у спонтанному мовленні.

Високий рівень звуковимови в цій групі не зафіксовано. У контрольній групі 6 дітей (60%) мали низький рівень звукового сприйняття, що є меншим показником у порівнянні з експериментальною групою. Водночас 4 дитини (40%) досягли середнього рівня, демонструючи здатність краще розпізнавати звуки та співвідносити їх із об’єктами. Високий рівень, як і в разі експериментальної групи, не був зафіксований. Аналіз отриманих даних , що в контрольній групі до початку корекційної роботи рівень звукового сприйняття був дещо кращим, ніж у експериментальний. Це підкреслює необхідність впровадження активних ігрових технік які сприяють ідеальному навичок слухового розпізнавання, а також загальному мовленнєвому розвитку дітей.

Перший етап дослідження виявив важливість створення розвивального предметно-просторового середовища, яке сприяє оптимізації логопедичної роботи та активізує інтереси дітей до виконання вправ на корекцію звуку. У ході експериментальної роботи з використанням музично-ритмічних та інших ігрових технік у дітей спостерігалося поступове формування більшого навичка. таким, було помічено розкриття їхнього потенціалу в корекційній роботі: діти виявляли інтерес до заняття, хотіли слухати, розуміти матеріал та досягати виразності у виконанні ігрових вправ. Це дозволило адаптувати розвивальний ігровий інструментарій для кожної дитини та забезпечує більш ефективне досягнення поставлених цілей у

корекції звуку. При використання ігрових технік більш тривалий термін, у дітей з показниками низького рівня, мають зрости, потребують більше часу.

2.3 Ефективність ігрових методів та аналіз результатів експериментальної роботи

Ефективність ігрових методів у корекції мовлення у дітей дошкільного віку вивчалася за допомогою «Логопедичної ляльки», «Казкотерапії» та «Відгадай що звучить». Основною метою експерименту було перевірити, як ігровий підхід покращує сприйняття та артикуляцію звуків у дітей з порушеннями мовлення.

Аналіз результатів первинної діагностики.

На етапі первинної діагностики було виявлено, що більшість дітей як в експериментальній, так і в контрольній групах мають низький рівень звуковимови. Це було пов’язано з невмінням розпізнавати та правильно вимовляти звуки. У контрольній групі 6 дітей мали низький рівень і 4 - середній.

В експериментальній групі ситуація була ще гіршою: 9 дітей мали низький рівень і лише 1 – середній. Високого рівня не було зафіксовано в жодній з груп. Це свідчить про використання інноваційних підходів у корекційній роботі. Гра «Логопедична лялька» У цьому підході використовується спеціальна лялька, яка виступає посередником між логопедом і дитиною. Лялька «спілкується» з дитиною, ставить запитання та допомагає дитині виконувати вправи. Це допомагає подолати комунікативні бар’єри, заохочує дитину до участі в занятті та закріплює правильну вимову.

«Казкотерапія діти слухали казку, розігрували ролі улюблених персонажів і отримували завдання правильно повторювати звуки та слова. Це сприяло не лише формуванню звуковимови, а й розвитку уяви та ментального інтелекту.

Гра «Вгадащо звучить» гра була спрямована на розвиток слуху та

розпізнавання звуків у навколишньому середовищі.

Після кожної заняття діти в експериментальній групі показали значні покращення порівняно з контрольною групою:

Експериментальна група

Кількість дітей з низьким рівнем вимови зменшилася з 90% до 30%. Крім того, 50% дітей досягли середнього рівня. Це свідчить про те, що використання ігрових методів значно сприяло розвитку звукосприйняття та правильного звуковимови.

Контрольна група

У контрольній групі, де використовувалися традиційні корекційні методи, позитивна динаміка була менш вираженою. Кількість дітей з низьким рівнем зменшилася з 60% до 50%, а з середнім рівнем збільшилася з 40% до 50%. Однак високого рівня вимови не досягла жодна дитина.

Аналіз даних показав, що впровадження ігрових методів було ефективним. Ігрові завдання стимулювали інтерес дітей до заняття. Завдяки грі діти легко включалися до роботи і не сприймали корекційний процес як рутинну роботу. Покращення слухового сприйняття через гру «Вгадай що звучить» розвивала увагу до звукового оточення, вміння розпізнавати звуки та асоціювати звуки з предметами, що призводило до кращого сприйняття мовленнєвих сигналів. Методика казкотерапії дозволила дітям використовувати свою уяву та фантазію, креативність в процесі навчання. Казкові сюжети не тільки допомагали коригувати вимову, а й сприяли емоційному розвитку. Гра «Логопедична лялька» допомогла подолати мовний бар’єр, знімала психологічне напруження у дітей, значно полегшувала процес спілкування з логопедом та покращувала якість навчання.

Результати експерименту підтверджують, що ігровий метод є високоефективним у логопедичній практиці для корекції мовлення у дітей середнього дошкільного віку. Використання таких ігор, як «Логопедична лялька», «Казкотерапія», «Відгадування звуків» забезпечило комплексний підхід до

вирішення завдань, стимулювало мовленнєвий розвиток та сприяло створенню позитивної атмосфери на занятті. Ігровий метод довів свою життєздатність і рекомендується для впровадження в практичну роботу логопедів.

2.4 Рекомендації для логопедів щодо використання ігрових технік

Ігрові техніки є інструментом у корекційній роботі логопеда, особливо в практиці роботи з дітьми дошкільного віку. Вони не тільки знижують рівень стресу під час занять, але й сприяють ефективному засвоєнню мовленнєвих навичок. Нижче наведені рекомендації для логопедів щодо використання ігрових технік для корекції мовлення у дітей дошкільного віку. Оскільки мовленнєвий розвиток кожної дитини є індивідуальним, важливо підібрати ігровий інструмент, який відповідатиме рівню мовленнєвого розвитку дитини та її порушенням [64, с. 190]. Для цього перед початком корекції логопед оцінює рівень звуковимови кожної дитини і підбирає ігри, які відповідають звукам, що потребують корекції (наприклад, для дитини, яка має проблеми зі свистячими звуками, будуть використовуватися ігри, що сприяють розвитку цих звуків). Важливо також відповідати індивідуальним потребам дитини, беручи до уваги її темп навчання та труднощі.

Ігрові техніки можуть значно підвищити мотивацію дітей до навчання. Саме в таких іграх часто найбільш вдало узгоджуються ігрова та навчальна діяльність, поєднуються ігрова та пізнавальна мотивація [42, с. 20]. Щоб зробити уроки цікавими та захоплюючими, використовуйте різноманітні ігри, які включають елементи уяви та творчості, наприклад, рольові ігри з улюбленими персонажами або ігри, які вимагають правильного використання мови [1, с. 223]. Вводьте поняття в інтерактивний спосіб, який дозволяє дітям брати активну участь у процесі та надавати негативний зворотний зв’язок. Включіть елементи змагання, наприклад,

хто швидше і точніше вимовить звуки і слова, але пам’ятайте про важливість підтримки дітей, щоб уникнути тривоги і розчарування.

Для досягнення оптимальних результатів слід ускладнювати завдання, починаючи з простих вправ і переходячи до більш складних. Для цього логопедам потрібно починати з базових ігор на артикуляцію та розпізнавання фонем, і поступово переходити до більш складних завдань, таких як ігри на розпізнавання схожих звуків, а також артикуляційна практика слів і речень. До ігор можна додавати нові слова та звуки, щоб закріпити нові мовленнєві навички.

Ігрові технології допомагають створити сприятливе та ефективне середовище для корекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку із мовленнєвими порушеннями, сприяють підвищенню у дітей із мовленнєвими порушеннями мотивації до занять, тим самим збільшуючи результативності корекційно-розвивальної роботи [6, с. 304].

Візуальні та слухові підказки відіграють важливу роль, допомагаючи дітям успішно виконувати завдання та полегшуючи процес навчання [70]. Тому логопеди рекомендують використовувати наочні посібники, такі як картки та малюнки, що ілюструють звуки та слова, які потрібно вимовляти. Дайте дитині послухати записи правильної вимови або слів, щоб вона могла порівняти власну вимову з правильною і самостійно виправити свої помилки. Використовуйте звукові підказки, такі як дзвіночки або плескання, щоб переконатися, що дитина закінчила вправу точно і з ентузіазмом.

Використання словникових карток - чудовий інструмент для вивчення нових слів, але ще ефективнішим він стає у поєднанні з розмовною мовою. Цей метод залучає як зорові, так і слухові відчуття і робить навчання більш інтерактивним. Читаючи з маленькими дітьми, показуйте на ілюстрації та пояснюйте, що відбувається. Так дітям буде легше стежити за текстом і розуміти історію, навіть якщо вони ще не вміють читати книгу самостійно.

Коли ви навчаєте нового завдання або навички, діти з більшою ймовірністю

зрозуміють дію, якщо ви пояснюєте її, одночасно показуючи, як це зробити. Це особливо корисно при навчанні повсякденним діям, таким як чищення зубів або взування. Використання візуальних і вербальних підказок разом дозволяє дітям краще сприймати мову. Візуальні підказки привертають увагу дитини, в той час як вербальні підказки забезпечують контекст. Цей мультисенсорний підхід особливо корисний для дітей, які можуть мати затримку в розвитку мови або які потребують додаткової підтримки для розуміння розмовної мови [71].

Ігри є ефективним засобом розвитку соціальних і комунікативних навичок дітей. Логопедам рекомендується використовувати групові ігри, які дозволяють дітям взаємодіяти один з одним, що сприяє розвитку інтерактивного мовлення та навичок роботи в команді; робота в парах або малих групах для спільного повторення стимулює бажання дітей брати активну участь у заняттях, а ігри Включення елементів дискусії створює можливості для дітей висловлювати власні ідеї та слухати інших, що сприяє розвитку інтерактивного мовлення.

Регулярне використання ігрових методик необхідне для досягнення стійких результатів у виправленні вимови. Плануйте логопедичні заняття таким чином, щоб ігрові техніки використовувалися систематично, з акцентом на різні аспекти мовного розвитку (наприклад, артикуляцію, фонематичний слух, дихання).

Чергуйте ігри, щоб підтримувати їхню зацікавленість та інтерес. Встановіть чіткі цілі для кожної ігрової діяльності та переконайтеся, що кожне заняття має різну спрямованість і фокусується на певному аспекті мовного розвитку [6].

Важливо створити позитивну атмосферу в класі, де діти почуватимуться комфортно і впевнено. Логопеди повинні підтримувати досягнення дітей, навіть якщо результати ще не ідеальні [31, с. 177]. Позитивний зворотний зв’язок, похвала і підкріплення стимулюють бажання продовжувати навчання. Використовуйте похвалу, винагороду та інші мотиваційні інструменти, щоб підтримувати інтерес дітей до занять. Надання дітям можливості оцінювати власну успішність може допомогти розвинути самодисципліну.

Для визначення ефективності застосованих ігрових методик слід регулярно оцінювати мовленнєві навички дітей. Результати оцінювання повинні враховувати індивідуальний прогрес дитини.

Ігрові методики є дуже важливим інструментом у роботі логопеда і сприяють розвитку мовленнєвих навичок дітей дошкільного віку. Вони веселі та ефективні і сприяють розвитку правильної вимови, формуванню фонем та комунікативних навичок. Логопеди можуть досягти значних результатів у виправленні вимови та розвитку мовлення дітей, коли ці методи використовуються регулярно та з індивідуальним підходом.

Дослідження показало, що використання ігрових прийомів у логопедичній практиці є ефективним методом корекції мови та мовлення дітей дошкільного віку. Вибрані ігрові методики, зокрема «Логопедична лялька», «Казкотерапія» та «Вгадай, що звучить», позитивно впливають на розвиток правильної артикуляції, розвиток фонематичного слуху, мовного дихання, а також сприяють покращенню пізнавальна та пізнавальна діяльність дітей. комунікативні навички.

Аналіз експериментальних даних показав, що діти експериментальної групи продемонстрували значне покращення мовленнєвих навичок порівняно з контрольною групою. Це стало можливим завдяки введенню в корекційний процес елементів гри, що створило комфортну емоційну атмосферу та підвищило мотивацію та залученість дітей до занять. Особливу увагу приділено адаптації методик до індивідуальних потреб дітей, що дало змогу досягти індивідуального підходу до корекції мовлення.

Отримані результати підтверджують важливість комплексного підходу до використання ігрових прийомів у логопедичній практиці. Вони не тільки сприяють корекції фонетичного мовлення, а й забезпечують гармонійний розвиток особистості дитини, розкриття її можливостей через гру. При цьому для досягнення стійких і стійких результатів ігрові прийоми слід застосовувати систематично з урахуванням тривалості процесу корекції та специфіки мовленнєвих порушень.

ВИСНОВКИ

Результати експериментального дослідження підтвердили високу ефективність використання ігрових технік у логопедичній практиці для корекції звуку у дітей дошкільноговіку. Експеримент включає етапи діагностики мовленнєвого розвитку, впровадження ігрових методик «Логопедична лялька», «Казкотерапія» та «Відгадай що звучить», а також аналіз отриманих результатів.

На всіх етапах експериментальна група показала значно вищий рівень мовленнєвого розвитку дітей, ніж контрольний. На початкових етапах дослідження дітей в обох групах був низький рівень звуку, що виявляється в труднощах з ідентифікацією звуків і правильною артикуляцією, а також неадекватним розпізнаванням фоном. Відсутність високого рівня вимови підтвердила необхідність використання інноваційних підходів до корекції мовлення.

Впровадження ігрових технологій в освітній процес експериментальної групи призвело до значного підвищення рівня розвитку мовлення. Показники низького рівня знизилися з 90% до 60%, а 40% дітей досягли середнього рівня. Хоча вищих рівнів не було зафіксовано, загальний прогрес в оволодінні мовленнєвими навичками про ефективність ігрового методу. У контрольній групі, де використовувався традиційний метод корекції, прогрес був менш вираженим. Низький рівень вимови знизився з 60% до 50%, а середній рівень збільшився з 40% до 50%.

Ігрові методи показали деякі важливі переваги в процесі корекції. Наприклад, гра «Логопедичні ляльки» допомогла створити приємну атмосферу на поняттях, подолати психологічні бар’єри у спілкуванні між логопедом і дитиною та стимулювати активність дитини. Техніка казкотерапії не тільки сприяла розвитку правильного мовлення, а й розвивала уяву та творчі можливості дітей, активно взаємодіючи з ними через казку. Гра «Відгадай звук» була ефективною для

розвитку слухової уваги, допомагала дітям ідентифікувати звуки навколишнього середовища та асоціювати їх з відповідними предметами, а також позитивно впливала на фонематичний слух та артикуляцію.

Практичне значення дослідження відбувається в тому, що його результати можуть бути використані для вдосконалення методів логопедичної та мовленнєвої роботи. Ігрові методики дають можливість для індивідуального підходу, який враховує особливості розвитку, інтереси та потреби кожної дитини. Використання ігрових завдань не лише ускладнює корекцію звуку, а й створює позитивний емоційний фон на заняттях, знижує рівень стресу та тривожності дітей, стимулює їх мотивацію та інтерес до навчання.

Результати експерименту дають підстави стверджувати, що ігрові методи придатні для широкого використання в логопедичній практиці. Їх використання як покращення мовних навичок, так і загальному розвитку дитини. одночасно, впровадження ігор може допомогти дітям краще розробити новий матеріал, розвинути фонематичний слух, покращити артикуляційні навички та сформувати позитивне ставлення до заняття. Таким чином, ігрові методи мають великий потенціал для використання в корекційній роботі з дітьми дошкільного віку і можуть бути рекомендовані для впровадження в практику логопедів.

Проведене дослідження також відкриває перспективи для подальших розвідок у цьому напрямку. Таким чином, існує потреба в розробці та впровадженні нових ігрових методик, орієнтованих на інклюзивний розвиток мовлення, інтеграції в ігрові методики сучасних технологій, таких як аудіо- та відеоматеріали, а також розробці методичних рекомендацій для логопедів щодо адаптації ігор до різних категорій мовленнєвих пошкоджень. Використання ігрових методик у логопедичній практиці не тільки сприяє ефективній корекції мовлення, а й формує у дітей стійкий інтерес до навчання, покращує їхній загальний розвиток та соціальну адаптацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова Л. В., Лебедєва З. Є., Савельєва Н. П. Навчання і виховання дітей дошкільного віку. Київ : Видавництво «Київ», 1974. 223 с.
2. Бадер В.І., Василина С.В. Редагування як засіб розвитку мовлення. *Початкова школа.* 1991. №8. С. 24-27.
3. Бегас Л. Д. Логопедичні практикуми : навчально-методичний посібник. Умань : Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. 2016. 123 с.
4. Бєлова О.Б. Особливості розвитку мовлення у дітей з розладами аутистичного спектру. *Науковий часопис*. Випуск 40. Корекційна педагогіка. 2020. С.19.
5. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи: *Навчальний посібник*. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2012. 304 с.
6. Бугастова І.А. Гра як засіб підготовки дитини до школи. *Журнал для батьків.* 2001. № 1. С. 17.
7. Виготський Л.С. Структура і динаміка віку / під ред. Заброцький М.М., Савченко О.М., Тичина І.М. Психологія особистості: навч. посібник. Житомир, 2005. С. 150-155.
8. Виготський Л.С. «Мислення і мовлення». Київ : Радянська школа. 1934. 188 с.
9. Гаврилова Н.С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей : монографія. Кам’янець-Подільський, 2011. 224 с.
10. Гаяш О. В. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку : науково-методичний посібник для вчителів інклюзивного навчання, асистентів учителів, які працюють з дітьми з психофізичними порушеннями в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, соціальних педагогів, батьків. Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗІППО.

2016. 120 с.

11. Гра по-новому, навчання по-іншому: методичний посібник / упор. О. Рома. Київ, 2018. 44 с.
12. Дефектологічний словник : навчальний посібник / За редакцією В. І. Бондаря, В. М. Синьова. 2011.
13. Древняк Л. П. Причини, прояви та механізми подолання мовленнєвих помилок у дітей дошкільного віку. Кривий ріг. 2023. 126 с.
14. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 142 с.
15. Дьяченко, Ю.О., Усенко, О.В. Логопедія: основи та методики корекції. Київ : «Мова», 2017.
16. Жейнова О. І. Розвиток звуковимови у дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти: кваліфікаційна робота магістра спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / наук. керівник Н. М. Мирончук. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 56 с.
17. Жовтобрюх М.А., Русанівський В.М., Скляренко В.Г. Історія української мови. *Фонетика*. 1979.
18. Загородня Л., Марєєва Т. Формування звукової культури мовлення в дітей 5-го року життя з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення засобом дидактичної гри. Глухів. 2022. С. 101.
19. Інформаційний, науково-методичний журнал «Освіта Сумщини». № 1 (61), 2024. С. 86-90
20. Іщенко О. Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення. 2012. С. 32.
21. Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина І.М., Харченко Н.В. Психологія мовлення і психолінгвістика. 2008.
    URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/Kalmykova_Psykholohiia-movlennia-i-psykholinhvistyka.pdf (дата звернення: 09.10.2024)
22. Кірєєва І. Казкотерапія в розвитку мовленнєвої діяльності дітей. *Дошкільна і*

початкова освіта: реалії та перспективи : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів, магістрантів та молодих науковців (м. Суми, 28 квітня 2021 року). Суми. ФОП Цьома С. П., 2021. 176 с.

23. Н. М. Кравець, О. В. Гречановська. Ігрові технології навчання як одна з інноваційних форм навчально-виховного процесу ВНЗ.
24. Кузнецова Л.В. Фонетика: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий дім «Середня школа», 2019. 156 с.
25. Кудикіна Н.В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва. Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. статей [за ред. Г.С. Тарасенко] Вінниця: ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2009. 320 с.
26. Лаврентьєва Г. Розвивальне предметно-ігрове середовище: Європейський досвід та новітні підходи. *Палітра педагога.* 2001. № 4. С. 11-13.
27. Логопедія: підручник / за ред. М. К.Шеремет : Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.
28. Мінчак Г. Б., Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови в таблицях і схемах. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2023. 214 с.
29. Мельник І.В. Фонетика української мови: Енциклопедія. Київ : Видавничий дім «Середня школа», 2020. 716 с.
30. Піроженко Т. О. Ігрові методики у розвитку мовлення дошкільників. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2017. 240 с.
31. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 152 с.
32. Пискач О., Ґоца Е. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія: навчально-методичний посібник для студентів І курсу українського відділення філологічного факультету. Ужгород, 2022. 216 с.
33. Погрібний М. Українська літературна вимова. Дніпропетровськ, 1992. 126 с.
34. Рібцун Ю. В. Корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з

фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: навчально-методичний посібник. Киїів, 2014. 120 с.

35. Рібцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу. Харків: Основа, 2013. 214 с.
36. Рібцун Ю. В. До питання диференційної діагностики дислалії та мінімальних проявів дизартрії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: зб. наук. пр.* № 21. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. С. 226-230.
37. Рібцун Ю. В. Дитина з порушеннями мовленнєвого розвитку. Київ : Література ЛТД, 2019. 140 с.
38. Рібцун Ю. В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ: програмно-методичний комплекс. Київ : Освіта України, 2010 292 с.
39. Руденко Т. Ю. Особливості мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення. *Теоретичні основи педагогіки й сучасні аспекти виховання*: матеріали науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 13-14 травня 2022 р.). Хмельницький: Видавництво «Молодий вчений», 2022. С. 49-52.
40. Симоненко О.І. Нейропсихолінгвістичні механізми порушень мовлення органічного генезу у дітей. Київ, 2022. 342 с.
41. Смирнова О.М. Логопедія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий дім «Середня школа», 2017. 388 с.
42. Соботович Є.Ф. Нормативні показники мовленнєвого розвитку (в його фонетико-фонематичній ланці) дітей дошкільного віку. *Дефектологія.* 2002. №3. С. 2-4.
43. Спеціальна педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Мартинчук О.В. Київ. 2017. 346 с.
44. Сургучева Д.В. Казка як засіб виховання дошкільника з тяжкими порушеннями мовлення. *Вісник Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*. №4, 2018. С.185.
45. Трофименко Л.І. Шляхи подолання загального недорозвитку мовлення у дітей

дошкільного віку. Монографія. Київ, 2014. 128 с.

46. Трофименко Л. І. Алалія: супровід дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі: навчально-методичний посібник. Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка НАПН України, м. Київ, 2023. 278 с.
47. Тур Л. В. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільників. Харків : ВГ «Основа», 2016. 124 с.
48. Українські народні казки. URL:https://kazky.org.ua/zbirky/ukrajinsjki-narodni-kazky (дата звернення 10.09.2024)
49. Укладач Комарова З.І. Фонетика сучасної української літературної мови : навчально-методичний посібник. Умань : Візаві. 2021. С. 9.
50. Чабан О.С., Ґуменюк М.М., Вербенко В.А. Нейропсихологія. Тернопіль. 2008.
51. Чеботарьова О. В., Гладченко І. В., Василенко-ван де Рей А., Ліщук Н.І. Дитина із синдромом дауна. Харків, 2018. С.13.
52. Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку: навчально-методичний посібник / за наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 366 с.
53. Черненко М. В. Особливості розвитку словника дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ ІІІ рівня. *Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців*: зб. наукових праць. Суми: Вид-во Суми ДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. Вип. 2.
54. Черкашин Є. А. Використання ігрових технологій у корекційній та розвивальній роботі зі старшими дошкільниками з порушенням мовлення. *Харківський природний форум*: матеріали VII міжнародної наукової конференції (м. Харків, 18-19 травня 2024 р.). С. 190.
55. Чмеленко В. О. Корекційна робота з дітьми зі стертою формою дизартрії. *Науково-методичний журнал. Логопед.* 2019. №1. С. 6-7.
56. Шкатова О. В. Дидактична казка як засіб формування зв’язного мовлення

дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення. URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b624b921-042a-4e26-9e06-dacb1ebec7d5/content (дата звернення: 02.11.2024)

57. Ягупов В.В. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2012. 560 с.
58. American Speech-Language-Hearing Association. (20016b). Scope of practice in speech-language-pathology [Scope of Practice]. URL: https://www.asha.org/Practice-Portal/Clinical-Topics/Articulation-and-Phonology/#collapse_8 (дата звернення: 29.10.2024)
59. Maassen B., Terband H. Toward Process-Oriented, Dimensional Approaches for Diagnosis and Treatment of Speech Sound Disorders in Children: Position Statement and Future Perspectives. 2024
60. Kazachiner O., Tkachenko L. Fairy-Tale Therapy as a Means of Forming Health-Saving Competence of Children with SEN. *Revista Românească pentru Educaţie Multidimensională*, 2020. Volume 12, Issue 3. P. 268–293.
61. Kummer A.W. Cleft Palate and Craniofacial Anomalies: The Effects on Speech and Resonance, 3 rd edition from Cengage Learning. 2014.
62. 6 Powerful Ways to Use Visual and Verbal Cues Together for Early Language Development. 2021. URL: https://therapeuticendeavors.com/6-powerful-ways-to-use-visual-and-verbal-cues-together-for-early-language-development/ (дата звернення: 29.10.2024)

ДОДАТКИ

Додаток А

Казочка про Хмаринку і Сонечко

В далекій небесній країні Зореландії жили дві маленькі подружки Хмаринка і Сонечко. Вони не могли жити одна без одної, хоч насправді були дуже різними. Сонечко було теплим і лагідним, завжди посміхалось, а Хмаринка – холодною, мінливою і дуже часто плаксивою. Але все це не заважало їм дружити. Влітку вони разом виходили на небо, щоб весело провести час, насолодитися красою небесних просторів та подарувати свою гармонію землі. Хмаринка тішилася у ніжних сонячних промінчиках і коли Сонечко не з'являлось, - дуже сумувала. В час, коли вона починала плакати, на землю йшов рясний дощик. Після дощику знов з'являлось веселе Сонечко.

Минали дні за днями, закінчувалося тепле літечко. За ним прийшли прохолодні осінні дні. Хмаринка все частіше і частіше сумувала і плакала, поливаючи землю холодними дощами. За осінню прийшла зима. Сонечко майже зовсім не з'являлося на небі, воно втомилося за літо і хотіло відпочити. Хмаринці ставало все холодніше і самотніше, все частіше вона сумувала та плакала, але вже навіть сльозинки-краплинки не долітали до землі. В повітрі від холоду та морозу вони перетворювалися на красиві, ніжні сніжинки. Сонечко інколи з'являлося на небі, щоб помилуватися красою сніжинок, які виблискували на сонечку, перетворювалися на діаманти, танцюючи в казковому танку. Тижо і ніжно вони вкривали землю білим покривалом. В такі хвилини щасливими були і Хмаринка і Сонечко.

Декларація академічної доброчесності

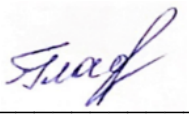
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Голубенко А.С., студентка 2 курсу, денної форми здобуття освіти, факультету соціальної педагогіки та психології, спеціальності 016 «Логопедія», адреса електронної пошти alenabeg20022901@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему: «Використання ігрових технік у логопедичній практиці для корекції звуковимови у дітей дошкільного віку», відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

_____ Голубенко А.С.

_____ Гладиш М.О.